

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Opatrovnictví jako jedna z forem péče o osoby omezené či
zbavené způsobilosti k právním úkonům**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Marcela Zvonařová

Vypracoval:
Marie Štikarová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Opatrovnictví jako jedna z forem péče o osoby omezené či zbavené způsobilosti k právním úkonům“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 20.4.2012

.....
Marie Štikarová

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Marcele Zvonařové, za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Marie Štikarová

OBSAH

Úvod	2
1. Způsobilost k právním úkonům	4
1.1. Důvody změny způsobilosti k právním úkonům	4
1.2. Zbavení právní způsobilosti k právním úkonům	8
1.3. Omezení způsobilosti k právním úkonům	8
1.4. Vrácení způsobilosti k právním úkonům	11
2. Řízení o způsobilosti k právním úkonům	12
2.1. Podání návrhu na zahájení řízení	12
2.2. Podání podnětu na zahájení řízení	13
2.3. Účastníci řízení	13
2.4. Průběh řízení a dokazování	14
2.5. Forma rozhodnutí	16
2.6. Opravné prostředky	17
3. Opatrovnictví	18
3.1. Druhy opatrovnictví	18
3.2. Řízení opatrovnické	19
3.3. Výběr osoby opatrovníka	19
3.4. Práva a povinnosti opatrovníka	24
3.5. Zánik funkce opatrovníka	27
4. Výzkumný úvod	28
4.1. Metoda, výběr prostředí	28
4.2. Nová právní úprava	29
4.3. Případová studie	36
4.4. Shrnutí	62
Závěr	63
Resumé	65
Anotace	66
Seznam použité literatury	67
Seznam příloh	68

Úvod

Opatrovnictví není příliš známým a rozšířeným institutem, avšak pro mnoho lidí je velice důležitou součástí života. Jedná se o občany, kterým byla soudně omezena či odebrána způsobilost k právním úkonům. Tento institut mnohdy pomáhá nejen přímo těmto lidem, ale i jejich rodinám a blízkému okolí. V současné době jde o oblast, která má nedostatečně podchycenou právní úpravou, která se ale přímo dotýká základních lidských práv. Hmotná právní úprava je velmi kusá, ale zároveň klade značné nároky na její aplikaci. Na jednu stranu je dobře, že existuje možnost pomoci lidem, kteří nejsou z nějakého objektivního důvodu schopni se o sebe sami postarat v běžných životních situacích. Na druhou stranu funkce opatrovníka přináší řešení problémů, s nimiž se mnozí nesetkali a to přináší i své stinné stránky, neboť může docházet i ke zneužívání této zodpovědné funkce.

Tématem mé bakalářské práce je „Opatrovnictví jako jedna z forem péče o osoby omezené či zbavené způsobilosti k právním úkonům“. Pracuji u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou a s touto problematikou se setkávám. Jde o velmi aktuální a zároveň problematičtější téma a proto jsem se rozhodla mu blíže věnovat.

Cílem bakalářské práce je zpracování a rozebrání platné právní úpravy a vysvětlení základních pojmů týkající se opatrovnictví osob omezených či zbavených způsobilosti k právním úkonům. Dalším cílem je zhodnocení institutu opatrovnictví z hlediska sociálního dopadu na praktický život opatrovance, jeho klady a zápory. Dále chci poukázat na změny nové právní úpravy.

Rovněž chci poukázat na to, že sociální pedagogika zde má důležitou úlohu, která spočívá v optimalizaci a usměrnění životní situace a procesů. Při zvládnutí kritických situací opatrovnictví je třeba sociálního pedagoga – opatrovníka, který zde uplatňuje své teoretické, praktické zkušenosti při ochraně práv opatrovance a společnosti a svými teoretickými schopnostmi přispívá při rozhodování.

V teoretické části budu využívat zejména obsahovou analýzu. Tato část bude zaměřena na popis a přehled dosavadních poznatků, formulaci tvrzení a metod jejich ověřování a získané teoretické poznatky vztahující se k danému tématu.

Práci tvoří čtyři kapitoly. V první vysvětlím důvody změny, zbavení, omezení způsobilosti a vrácení způsobilosti k právním úkonům. Ve druhé kapitole vysvětlím řízení o způsobilosti k právním úkonům, které začíná podáním návrhu nebo podnětu, dále kdo je účastníkem řízení, průběh a dokazování, jaké formy rozhodnutí jsou a jaké existují opravné prostředky. Třetí kapitola se týká opatrovnictví a to jaké jsou druhy, opatrovnické řízení a výběr osoby opatrovníka, práva a povinnosti opatrovníka a zániku funkce opatrovníka.

Ve čtvrté empirické kapitole bakalářské práce chci přiblížit několik obsahově zajímavých případových studií ze spisů Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou. Na těchto případových studiích chci zhodnotit význam institutu opatrovnictví z hlediska sociálního dopadu na praktický život opatrovance, jeho klady i zápory. Dále v empirické části chci poukázat na novou právní úpravu, která bude platná od 1.1.2014 a poukázat na některé změny, které přináší a podělit se o rozhovor s JUDr. Novou, která je členkou rekonstituační komise.

Téma bakalářské práce je problematikou, které není v odborné literatuře věnováno příliš pozornosti, což se ukázalo i při vyhledávání materiálů k této práci. Vycházela jsem z platných zákonů a jejich komentářů a z literatury zabývající se sociální prací. Čerpala jsem ze studie, kterou vypracovalo MDAC a různých internetových zdrojů a článků z časopisu Právo a rodina, kde přispívá z praxe soudkyně Obvodního soudu pro Prahu 8, JUDr. Hana Nová a která mi poskytla rozhovor o nové právní úpravě. Dále jsem čerpala z literatury, kterou zpracovali naši pedagogové a přednášející, z čehož je zřejmé, že jde o odborníky, kteří přispívají svými teoretickými poznatky v praxi.

Při zpracování práce jsem si ověřila teoretické poznatky ze sociální pedagogiky, které úzce souvisí s oborem sociální práce, který se rozvíjí a pro praxi je důležitou součástí.

1. Způsobilost k právním úkonům

„Úcta a důstojnost má náležet všem lidem (malým dětem, starým i postiženým lidem), tedy i těm, jejichž práce nemůže mít ekonomický přínos pro společnost. Úcta k druhým a úcta sama k sobě se považují za dva základní projevy lidské důstojnosti.“¹

Člověk se v průběhu života může dostat do situace, kdy z důvodu duševní nemoci nezvládá plnit základní funkce, které vyplývají z běžného života, poškozují sebe i okolí, bývá s ním složitá komunikace a dojde k obavám, aby se nedostal do situace, kdy se poškodí ještě více. Situace nedovolí celou záležitost vyřešit jinak, než přistoupit k možnosti využití institutu omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům osoby.

1.1. Důvody změny způsobilosti k právním úkonům

Důvodem ke změně způsobilosti k právním úkonům jsou:

- Osoby s mentální retardací
- Osoby s demencí
- Osoby s poškozením mozku po úraze, po mozkové příhodě
- Osoby se závislostí na alkoholu, omamných látkách, hracích automatech
- Osoby s psychotickým onemocněním

Mentální retardace

V případě mentální retardace se jedná o nedostatečný rozvoj obecné intelektové schopnosti, což současně negativně poznamenává možnost rozvíjet intelekt. Výsledkem je, že lidé s diagnózou mentální retardace (starší termín je oligofrenie, slabomyslnost) podle stupně postižení vykazují malou schopnost pochopit podstatu věcí, řešit či vysvětlit jednoduché situace, problémy atd., nevnímají a ani si neuvědomují pro jiné lidi evidentně hrozící nebezpečí či rizika svých jednání, nejsou schopni operovat s abstraktními pojmy s plným pochopením jejich významu, mají reprodukční způsob usuzování, protože operují pouze se slyšenými a naučenými soudy, nejsou schopni konstruktivní kritiky ani sebekritiky, jsou sugestibilní a egoističtí. Příčiny mentální retardace jsou multifaktoriální. Jedná se o příčiny hereditární, metabolické, prenatální,

---

¹ KRAUS, B., *Teorie výchovy*, IMS Brno, 2006, s. 13

perinatální, postnatální a psychosociální. Vážnou příčinou mohou být i některá onemocnění v prvních dvou letech existence člověka.²

Demence

Demence je trvalý, chronický úbytek rozumových schopností a psychických funkcí. Změny jsou ireverzibilní a progredující. O demenci hovoříme v případě úbytku rozumových schopností zhruba od třetího roku existence člověka. Příčinou mohou být buď atrofickodegenerativní onemocnění mozku (například Alzheimerova demence s časným začátkem, tj. před šedesátým rokem existence člověka, nebo s pozdním začátkem, a to po šedesátém pátém roku existence člověka nebo poruchy prokrvení mozku (ischemicko-vaskulární demence) či jiná onemocnění, vedoucí mimo jiné k demenci (sekundární demence symptomatické). Demence postupně postihuje celou lidskou psychiku, jejíž následná desintegrace se cestou psychosomatickou projevující somatickými obtížemi. Před vlastním nástupem demence se projevuje prodromální stadium v podobě tzv. pseudoneurastenického syndromu. Problematika demencí je informačně velmi obsáhlá a je mimo jiné součástí předmětu neuropsychologie.

Poškozením mozku po úraze, po mozkové příhodě

V dospělém věku dochází poměrně často ke vzniku zdravotního postižení v souvislosti s událostmi, jako jsou úrazy při sportu, pády z výšek, autohavárie apod. Následkem bývá většinou poškození mozku a s tím související pohybové postižení, poměrně časté bývá i závažné postižení nebo přímo ztráta zraku. V poslední době v tomto věku přibývá i mozkových příhod, které se dříve vyskytovaly až v období stáří.³

Závislost na alkoholu a omamných látkách, hracích automatech

- Podle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí je chápán syndrom závislosti na alkoholu jako skupina jevů fyziologických (tělesných), behaviorálních (týkající se chování) a kognitivních (týkající se duševního života, zejména poznávání), v nichž přijímání alkoholu má u jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti na alkoholu je Touha (často silná, někdy přemáhající) přijímat alkohol. Pití alkoholu po

² VAŠINA L., *Základy psychopatologie a klinické psychologie*, IMS Brno, 2010, s. 109

³ Kolektiv autorů *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, IMS Brno 2008, s. 36,37

období abstinence vede k rychlejšímu znovuobjevení jiných rysů syndromu závislosti, než je tomu u jedince, u kterého se závislost nevyskytuje.

- Od dávných časů lidé používali drogy k tomu, aby změnili stav svého vědomí, aby se stimulovali nebo uvolnili, usnuli nebo spánku zabránili, aby zlepšili schopnost svého vnímání nebo aby si vyvolali halucinace. Drogy jsou známé a užívané od dob prvních lidských civilizací a vždy se také objevovalo nadměrné užívání těchto látek až závislost na nich. Rozšíření drog je spojené s industrializací.
- Gambler se stává chorobně závislý na hře, ztrácí schopnost sebekontroly a autokorekce. Většina patologických hráčů nemá prostředky na financování své vášně, opatřuje si je nelegálním způsobem, převážně majetkovou trestnou činností. Uvědomují si, že jejich aktivity budou odsuzovány, reagují zvýšeným konzumem alkoholu a abúzem drog.⁴

Psychotické onemocnění

Každá duševní nemoc má příznaky specifické a nespecifické. Specifický příznak je pro nemoc závažný, charakteristický, rozhodující pro stanovení diagnózy. Nespecifický příznak se zpravidla vyskytuje u celé řady poruch, nelze podle něj stanovit diagnózu.

U většiny duševních poruch se některé příznaky typicky vyskytují pohromadě. Taková skupina příznaků se nazývá syndrom.⁵

Osoby, které splňují shora uvedené důvody, takto v jejich důsledcích, jednají v běžném životě. Neuvědomují si svoji chorobu či poruchu a vystavují se tak nástrahám svého okolí. Často se nesmyslně zadlužují, mohou uzavřít nevýhodné smlouvy, mají problémy s užíváním potřebného léku. Neuvědomují si, že svým jednáním ubližují a poškozují kromě sebe, také své blízké osoby, které se oprávněně obávají nejen o svůj majetek, ale i o ně.

Tyto osoby je nutné chránit před následky jejich nebezpečného chování a dále před zneužitím okolím. Jednou z možností, jak tento problém vyřešit, je podání návrhu na omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům.

---

⁴ MÜHLPACHR, P., *Sociopatologie*, IMS Brno 2009, s. 79,82,90

⁵ TKÁČ, J., *Základy psychiatrie*, IMS Brno 2008, s. 39

Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.⁶

Vůle musí být (aby byla právně relevantní):

- skutečná (není-li vůle, není ani právního úkonu),
- vážná (musí domýšlet právní následky),
- svobodná (člověk se musí rozhodovat svobodně se znalostí věcí),
- přirozeně projevená.⁷

Projev vůle musí být:

- srozumitelný,
- určitý,
- mít náležitou formu,
- musí být právním řádem uznaný,
- nečinnost nebo mlčení nelze považovat za projev vůle.⁸

Způsobilost fyzických osob k právním úkonům, tj. způsobilost vlastními právními úkony nabývat práva a povinnosti, vzniká podle občanského zákoníku v plném rozsahu dosažením 18 let. Výjimečně může nabýt zletilosti i osoba nezletilá starší 16 let, a to uzavřením manželství. Takovým způsobem nabytá zletilost se nepozbývá ani v případě zániku manželství. Nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.⁹

Při soudním rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům bude vždy třeba důsledně dbát toho, aby nebyla omezována ve větším rozsahu, než je nezbytně třeba k ochraně základních práv třetích osob a jiných ústavně chráněných států, v jejichž prospěch mají být základní práva omezovaného umenšena, přičemž jako krajní mez

---

⁶ Drápal, Bureš a kol., *Občanský soudní řád*,

⁷ TKÁČ, J. *Základy psychiatrie*, vyd. IMS Brno 2008, s. 36.

⁸ TKÁČ, J. *Základy psychiatrie*, vyd. IMS Brno 2008, s. 36

⁹ *Právo a rodina* č. 5/2010 - 12. ročník, LINDE nakladatelství s.r.o., s. 4

(ke které ne vždy je ovšem z hlediska principu proporcionality možné dospět) je třeba respektovat mez stanovenou čl. 4 odst. 4 Listiny.

Samotná skutečnost, že osoba trpí duševní poruchou totiž ještě není důvodem pro omezení její způsobilosti k právním úkonům, resp. vyjádřeno jazykem základních práv, k omezení jejich základních práv (práva na právní osobnost a na lidskou důstojnost), ale musí být vždy konkrétně uvedeno, koho, resp. co ohrožuje plná způsobilost k právním úkonům (zachování právní osobnosti) osoby omezované, a dále je třeba odůvodnit, proč nelze situaci řešit mírnějšími prostředky.

1.2. Zbavení právní způsobilosti

Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony, soud ji způsobilosti k právním úkonům zbaví.¹⁰

Společnost jedinci sice mnohé poskytuje, ale na druhé straně má na ty, kteří k ní patří, určité požadavky. Vzhledem k tomu je nutné, aby se v dané společnosti orientovali, musí tyto požadavky poznat, získat o nich potřebné informace, a to je možné prostřednictvím komunikace. Ale lidé mají potřebu sociálního kontaktu, lidská společnost je pro ně důležitá nejen jako prostředek, ale sama o sobě, jako cíl. Člověka uspokojuje, může-li sdílet s ostatními své zážitky, podílet se na společné činnosti, vytvářet a rozvíjet blízké vztahy atd. V lidské společnosti získává každý jedinec mnoho různých zkušeností, které jeho osobnost rozvíjejí, a nelze je získat jiným způsobem.¹¹

Osoby, které jsou zbavené způsobilosti k právním úkonům jsou zbaveny práva nakládání s majetkem. Rovněž nejsou oprávněny vykonávat žádné vlastnická práva. V běžném životě to znamená, že by si např. neměli koupit rohlík, noviny, přepravovat se veřejným dopravním prostředkem nebo telefonovat z budky, neboť tímto činí neplatný právní úkon.

1.3. Omezení způsobilosti k právním úkonům

Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, anebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna

---

¹⁰ *Občanský zákoník*, § 10 odst. 1

¹¹ VÁGNEROVÁ, M., *Základy psychologie*, Univerzita Karlova v Praze Nakladatelství Karolinum 2005, s. 273

činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení v rozhodnutí určí.¹²

V českém právním řádu není jednotná a celistvá úprava právních důsledků postavení osob, jejichž způsobilost k právním úkonům byla upravena. Může nastat situace, kdy díky tomuto nedostatku, se mohou dotyční dostat do těžkostí a problémů. I zde se projevuje nedokonalá současná právní úprava.

Většina evropských států si je vědoma závažnosti zásahu do oblasti lidských práva, proto mají vymezeny přesné zákony, které se týkají postavení takto postižených osob, kde je vymezeno, kdo tyto osoby a jakým směrem zastupuje, kdo je komu zodpovědný a dále jsou vymezeny následky porušení povinností ze strany zastupujících.

Zajímavostí je, že asi jen jedna čtvrtina z asi 160 států nemá cílenou právní úpravu postavení osoby s duševním postižením a ČR je mezi nimi.

Úzce se tyto nedokonalosti dotýkají:

- Práva hmotného

Podle ustanovení § 28 o.z., jestliže zákonní zástupci též spravují majetek těch, které zastupují, a nejde-li o běžnou záležitost, je třeba k nakládání s majetkem schválení soudu.¹³ I toto je spojeno se značnými potížemi:

- není zde upraveno, jaká záležitost je běžná a co přesahuje limit běžného nakládání s majetkem

- soud schvaluje právní úkon, který souvisí s hospodařením a majetkem, tedy na správu jmění chráněné osoby

- další z neřešené oblasti je možnost, resp. nemožnost sepsání závěti

- V případech, kdy nesvéprávná osoba má zákonné dědice, získají dědictví zpravidla oni
- Ani vydědění, ani jiné dispozice s majetkem, např. formou darování, u osoby zabavené způsobilosti nepřipadají zpravidla do úvahy

---

¹² *Občanský zákoník*, § 10 odst. 2

¹³ *Občanský zákoník*, § 28

- Pokud osoba se zbavenou způsobilosti k právním úkonům nemá zákonné dědice, dědí veškerý její majetek stát
- Práva pracovního

Tato oblast práva nečiní žádných problémů je upravena § 11 a § 12 zákoníku práce. Podle ust. § 12 může zaměstnanec pozbyt způsobilosti k právním úkonům, která je definována v ust. § 11, jen rozhodnutím soudu. Právní úkony, k nimž není způsobilý, činí za něho jeho zástupce, který však za něj nemůže uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti.¹⁴

- Práva rodinného

Podle ustanovení § 14 zákona o rodině nemůže uzavřít manželství osoba zcela zbavená způsobilosti k právním úkonům.

Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, může uzavřít manželství jen s povolením soudu.

- Práva správního

Bez souhlasu nemocného je možné provádět vyšetřovací a léčebné výkony, a je-li to podle povahy onemocnění třeba, převzít nemocného i do ústavní péče:

- jde-li o nemoci stanovené zvláštním předpisem, u nichž lze uložit povinné léčení,
- jestliže osoba jeví známky duševní choroby nebo intoxikace a ohrožuje sebe nebo své okolí,
- není-li možné vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat si jeho souhlas a jde o neodkladné výkony nutné k záchraně života a zdraví (amentní stavy, delirium apod.).¹⁵
- Práva volebního

Ústavní soud v odůvodnění rozhodnutí důrazně přikázal obecným soudům, aby v zájmu odstranění tohoto protiústavního stavu při rozhodování o zbavení či omezení

¹⁴ *Právo a rodina*, č. 2/2006 - 8. ročník, LINDE nakladatelství s.r.o., s 28

¹⁵ Tkáč J., *Základy psychiatrie*, IMS Brno, Brno 2008, 30 s.

způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům zvlášť posuzovaly i to, zda je konkrétní osoba schopna porozumět smyslu, účelu a důsledkům voleb, své rozhodnutí v této věci pak musejí řádně odůvodnit.¹⁶

U občana, který byl rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena, „povinným údajem zapisovaným do občanského průkazu tato skutečnost“. I když dotyčná osoba spolu se žádostí o občanský průkaz předkládá také příslušné rozhodnutí soudu, uvedené ustanovení je s ohledem na postup příslušných státních orgánů vykládáno tak, že se do občanského průkazu zapisuje pouze ta skutečnost, že k omezení nebo zbavení došlo.¹⁷

Pokud by dotčená osoba nevyměnila, po právní moci rozhodnutí soudu, občanský průkaz, dopustila by se přestupku a mohla by dostat pokutu, proto než dojde k výměně OP je doporučováno nosit s sebou úředně ověřenou kopii rozsudku s vyznačenou doložkou právní moci.

1.4. Vrácení způsobilosti k právním úkonům

Návrh na vrácení způsobilosti k právním úkonům může podat i ten, kdo byl zbaven způsobilosti k právním úkonům. Jestliže však soud jeho návrh zamítl a nelze-li očekávat zlepšení jeho stavu, může soud rozhodnout, že mu toto právo po přiměřenou dobu, nejdéle však po dobu jednoho roku ode dne právní moci tohoto rozhodnutí nepřísluší.¹⁸

---

¹⁶ www.reformaopatrovnictví.cz/aktuality/posuzování - schopnosti-volit-u-lidi-s-posti... 9.2.2012

¹⁷ <http://bpp.iure.cz/obcanskyprukaz.html> 15.9.2011

¹⁸ *Občanský soudní řád*, § 187 odst. 3 o.s.ř.

2. Řízení o způsobilosti k právním úkonům

Omezení způsobilosti k právním úkonům je vždy závažným zásahem do osobní integrity omezovaného. Takový zásah je třeba zkoumat z pohledu potenciálních zásahů do základních práv omezovaného, garantovaných především článkem 5 a článkem 10 odst. 1, 2 Listiny, vyložených v rozsahu, který omezuje lidská důstojnost. Protože tato práva Listina garantuje jako tzv. základní práva absolutní, lze k jejich omezení přikročit není za účelem ochrany základních práv jiných osob anebo za účelem ochrany veřejného pořádku, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku.¹⁹

2.1. Podání návrhu na zahájení řízení

Řízení o úpravu způsobilosti k právním úkonům se zahajuje na návrh, který může podat ten, kdo má za to, že ochrana zájmů určité osoby takové opatření vyžaduje u místního okresního soudu.²⁰

Zákon neupravuje, kdo je oprávněn návrh na zahájení řízení podat.

Návrh musí kromě obecných náležitostí obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá.²¹

Je třeba brát ohled, aby získáváním určitých informací nebyla poškozena práva této osoby a aby nedocházelo k průtahům v řízení. V zájmu věci je urychlení, odstranění nedostatků v podaném návrhu a formálnost řízení je třeba posuzovat citlivě.

---

¹⁹ *Nález Ústavního soudu ČR, č. IV. ÚS 412/04*

²⁰ *Občanský soudní řád, § 85 odst. a), § 88 písm. d)*

²¹ *Občanský soudní řád, § 79*

2.2. Podání podnětu na zahájení řízení

I bez návrhu může soud zahájit řízení o způsobilosti k právním úkonům. O zahájení řízení bez návrhu vydá předseda senátu usnesení, které doručí účastníkům do vlastních rukou, nestanoví-li zákon jinak.²²

Rozdíl mezi těmito dvěma způsoby zahájení řízení spočívá zejména v tom, že zatímco osoba, která podala návrh na zahájení řízení, je jeho účastníkem se všemi právy, povinnostmi z toho vyplývající, osoba, která podala podnět, účastníkem řízení není. Nemá tedy na rozdíl od navrhovatele právo na účast na řízení, nejsou jí zasílány listiny a písemnosti soudu, není informována o výsledku řízení, nemůže podat odvolání atp. Může být však soudem vyslechnuta jako svědek.²³

Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného řízení ve věcech způsobilosti k právním úkonům.

Účastníci řízení

V řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, jsou účastníky navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.²⁴

Pokud se jedná o navrhovatele, je nezbytné, aby sám měl způsobilost být účastníkem řízení. Je-li jím zdravotnické zařízení, v němž je posuzovaná osoba umístěna, je nutné, aby mělo samostatnou právní subjektivitu. Stejná pravidla platí pro ústavy sociální péče, pro nestátní instituce, zaměstnavatele apod.²⁵

Osoba, o jejíž způsobilosti k právním úkonům je jednáno, podle nové terminologie „vyšetřovaný“ – může sama navrhnout úpravu své vlastní způsobilosti, a to jednak směrem k jejímu omezení nebo zbavení, nebo (a to jsou častěji situace k její přeměně nebo vrácení, a to i přesto, že se jedná o osobu způsobilosti k právním úkonům zbavenou).²⁶

Vyšetřovaný je oprávněn dát se jako účastník zastupovat v řízení zástupcem, jehož si zvolí, o tom a o svých dalších procesních právech a povinnostech musí být vyšetřovaný poučen (viz. příloha č.1). Nezvůli-li si vyšetřovaný zástupce, soud ustanoví

²² *Občanský soudní řád*, § 81 odst. 3

²³ *Právo a rodina*, č. 12/2005 – 7. ročník, LINDE nakladatelství s.r.o., s. 26

²⁴ *Občanský soudní řád*, § 94

²⁵ *Právo a rodina*, č. 12/2005 – 7. ročník, LINDE nakladatelství s.r.o., s. 27

²⁶ *Právo a rodina*, č. 12/2005 – 7. ročník, LINDE nakladatelství s.r.o., s. 27

opatrovníkem pro řízení rodiče či jinou osobu blízkou vyšetřovaného, o jehož způsobilosti se jedná, nebrání-li tomu zvláštní důvody, zejména protichůdné zájmy mezi vyšetřovaným a rodičem nebo jinou osobou blízkou anebo mezi těmito osobami navzájem. Nemůže-li být opatrovníkem ustanoven rodič či jiná osoba blízká vyšetřovaného, ustanoví předseda senátu opatrovníka pro řízení z řad advokátů.²⁷

Dosavadní praxe spočívala v tom, že soud ustanovil jako procesního opatrovníka buď osobu soudní – soudního čekatele nebo vyššího soudního úředníka, nebo orgán obce, pověřený tímto úkolem. Kritici tohoto postupu jej hodnotili jako ryze formální, neúčelný, neboť opatrovníci vystupovali bez jakékoliv procesní aktivity a zájmy vyšetřovaného nehájili s náležitou intenzitou.

Pokud si vyšetřovaný sám zvolí osobu, která bude vykonávat funkci opatrovníka pro řízení, platí sám náklady tohoto zastoupení.

Jestliže však opatrovníka z řad advokátů ustanoví soud, hradí náklady tohoto zastoupení stát.²⁸

Tato změna je odůvodněna skutečností, že úprava způsobilosti k právním úkonům je velmi významným zásahem do sféry práv osoby, o níž je jednáno a není nadále přípustné pouze formální zastupování.

Jedná se o výrazné posílení procesních práv osob, o jejichž způsobilosti k právním úkonům soud jedná a o uvedení právní úpravy ČR do souladu s právními řády vyspělých zemí Evropské unie.

2.3. Průběh řízení a dokazování

Poté, kdy je řízení zahájeno, je soud povinen zajistit všechny důkazy, které mohou přispět k řádnému rozhodnutí ve věci. Především je nutno konstatovat, že s účinností od 18.8.2005 je vždy nutno konat ústní jednání, neboť zákon č. 205/2005 Sb. zrušil dosavadní ustanovení § 189 odst. 1, podle něhož předseda senátu nemusel nařizovat jednání z důvodu vhodnosti. Novela tedy zrušila možnost rozhodnout ve věci samé, aniž by bylo nařízeno ústní jednání.²⁹

---

²⁷ *Občanský soudní řád*, § 187

²⁸ *Právo a rodina*, č. 12/2005 - 7. ročník, nakladatelství LINDE s.r.o. s. 27-28

²⁹ *Právo a rodina*, č. 1/2006 - 8. ročník, nakladatelství LINDE s.r.o., s. 25

Nepodal-li návrh na zahájení řízení státní orgán nebo zdravotnické zařízení, může soud uložit navrhovateli, aby do přiměřené lhůty předložil lékařské vysvědčení o duševním stavu osoby, o jejíž způsobilost k právním úkonům se jedná (dále jen „vyšetřovaný“), není-li v této lhůtě lékařské vysvědčení předloženo, soud zastaví řízení.³⁰

Pokud totiž návrh nepodává osoba z nejbližšího kruhu rodiny vyšetřovaného, nemá přístup k jeho zdravotní dokumentaci a ani zdravotnického zařízení by takové osobě nemělo jakoukoliv lékařskou zprávu vydat vzhledem k ochraně lékařských informací.

Dále je nutno mít na paměti, že řada zdravotnických zařízení vybírá za lékařské zprávy nemalé poplatky, které mohou přesahovat možnosti navrhovatele.

Soud si vyžádá zprávy z místa bydliště, pracoviště, od policejních orgánů (viz. příloha č. 2). Důvodem je zjištění minulosti i kriminální, zjišťují se majetkové poměry, zprávy o zdravotním stavu (smyslové postižení, které mohou ovlivnit duševní stav a mentální dostatečnost vyšetřovaného). Po tomto zjištění soud přikročí k vyžádání znaleckého posudku z oboru psychiatrie, popř. psychologie (viz příloha č. 3).

Otázky znalci by měly být vždy velmi pečlivě a přesně formulovány za účelem zjištění, zda vyšetřovaný trpí duševní poruchou, závažnost onemocnění, jak se jeho zdravotní stav projevuje v osobním, pracovním a společenském životě, zda je možné, aby se posuzovaný účastnil soudního řízení a zda lze provést jeho výslech, zda je schopen pochopit význam rozhodnutí v případě doručení rozsudku, popř. další skutečnosti. Pokud vyšetřovaný nespolupracuje se znalcem a je to nezbytně nutné, tak může na návrh znalce soud nařídit, aby vyšetřovaný byl vyšetřován ve zdravotnickém zařízení. Po novelizaci jde o lhůtu na dobu šesti týdnů.

Se znaleckým posudkem musí být seznámeni všichni účastníci řízení, všem tedy musí být doručen, včetně státního zastupitelství, vstoupilo-li do řízení. Soud vždy osobně vyslechne znalce.

Znalecký posudek je v takovém řízení sice závažným důkazem, nesmí však být důkazem jediným a nahrazovat nedostatek skutkových zjištění. Předlistopadové soudnictví mělo za to, že zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům je opatřením, které má chránit a nikoli poškozovat nebo ohrožovat zájmy ve způsobilosti omezovaného občana.

---

³⁰ *Občanský soudní řád*, § 186, odst. 2

2.4. Forma rozhodnutí

Veškerá procesní rozhodnutí mají formu usnesení. Usnesení o zahájení řízení vždy musí být doručeno všem účastníkům do vlastních rukou. Rozhodnutí, jimž se rozhoduje o způsobilosti k právním úkonům, má formu rozsudku, který musí být vždy veřejně vyhlášen (viz. příloha č. 4).

Při formulaci výroku rozsudku určujícího rozsah omezení způsobilosti k právním úkonům je třeba mít na zřeteli, že jde o opatření, které má chránit a nikoli poškozovat nebo ohrožovat zájmy občana. Není-li to nutné, nemá mu proto být výrokem rozsudku zabráněno v tom, aby si mohl obstarat běžné záležitosti, např. platit úhradu za užívání bytu, poplatek za plyn, elektřinu, používat hromadných prostředků a platit jízdné, kupovat věci běžné osobní potřeby (jako např. běžné ošacení, obutí, čisticí prostředky, objednat si běžnou opravu nebo běžnou úpravu věcí.³¹

Rozsah omezení má postihnout jen tu oblast životních situací občana, pro něž je to nutné v zájmu ochrany jeho práv a právem chráněných zájmů, jakož i zájmu společnosti. Ustanovení § 10 odst. 2 občanský zákoník neuvádí, jakým způsobem určit v rozhodnutí (tedy ve výroku rozsudku) rozsah omezení způsobilosti k právním úkonům, zpravidla se dává přednost negativnímu výpočtu právních úkonů: pozitivním vymezením se obtížnější postihnou všechny v úvahu přicházející životní situace, obecně lze však rozsah omezení stanovit i pozitivním výpočtem právních úkonů, k nimž je občan způsobilý.³²

Při určení rozsahu omezení způsobilosti k právním úkonům nelze jen přejímat závěry znaleckého posudku, v nichž se např. uvádí, že vyšetřovaný může hospodařit s peněžními částkami do určité výše. I tu jde o právní úkony nakládání s majetkem: smlouvami jsou úkony, při nichž jde o obstarávání každodenních osobních potřeb občana, jako např. nákupy potravin a jiných věcí denní potřeby apod. Nelze tedy vycházet z nesprávného závěru, že jde o jednání, na něž se omezení nevztahuje.³³

V převážné většině případů se omezení způsobilosti k právním úkonům týká pouze omezení hmotně právního, tedy omezení v oblasti nakládání s hmotným majetkem. Pokud dochází ke změně úpravy způsobilosti k právním úkonům, mělo by být ve

---

³¹ *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*, částka 2-3/1978, Cpj 16/1976

³² *Rozhodnutí R 3/Z9* s. 50-51

³³ *Rozhodnutí R 3/79* s. 54

výroku rozsudku vždy obsaženo, které dříve vedené soudní rozhodnutí se tímto rozsudkem mění.³⁴

2.5. Opravné prostředky

Řádným opravným prostředkem je odvolání. Pokud je odvolání do usnesení, je třeba rozlišovat, zda proti němu je odvolání přípustné z hlediska ust. § 202 o.s.ř.:

- není přípustné proti usnesení, jímž bylo zahájeno řízení bez návrhu³⁵
- není přípustné odvolání do rozhodnutí, kterým se upravuje vedení řízení § 202 odst. 1 písm. a), tedy např. usnesení, kterým je navrhovatel vyzván k předložení lékařské zprávy o zdravotním stavu posuzované osoby podle § 186 odst. 2

Proti ostatním usnesením, jakož i proti rozsudku lze podat odvolání, o němž rozhoduje krajský soud nadřízený soudu I. stupně, který napadané rozhodnutí vydal.³⁶

---

³⁴ *Právo a rodina*, č. 1/2006 - 8. ročník, nakladatelství LINDE s.r.o., s. 28

³⁵ *Občanský soud řád*, § 202 odst. 1, písm. c)

³⁶ *Právo a rodina*, č.1/2006 - 8. ročník, nakladatelství LINDE s.r.o., s. 28

3. Opatrovnictví

„Základním principem pomoci je v každém případě respekt k individualitě klienta a velmi obezřetný postup. Sociální pedagogika ovšem nenabízí jen profesionální zásah a pomoci při řešení již vzniklých krizových situací (tedy ve smyslu terapie), ale sociálně výchovné působení jako prevenci krizových situací. Příkladem takového působení může být snaha orientovat výchovu na podporu vztahů soudržnosti, vzájemné pomoci a spolupráce, tolerance, a nikoliv na vytváření atmosféry výkonové soutěživosti, rivality, či dokonce posměchu slabším a méně úspěšným. Současně je třeba nastolovat určitý řád, režim, dbát na pořádek a chránit tak svěřence před nejistotou a chaosem.“³⁷

3.1. Druhy opatrovnictví

1. Řádné opatrovnictví

Hlavní formu opatrovnictví vysvětluje Občanský zákoník v jednom ustanovení, kdy stanoví, že zákonným zástupcem osoby, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena, je soudem ustanovený opatrovník. Zákon dává přednost ustanovení opatrovníka z rodiny dané osoby nebo ustanovení jiné osoby nebo právního subjektu a pokud to nejde, pak ustanoví opatrovníkem orgán místní správy.

2. Zvláštní (prozatímní) opatrovnictví

Z názvu je patrný dočasný charakter tohoto institutu. Tato forma opatrovnictví může představovat méně omezující právní nástroj, než je řádné opatrovnictví. Tento druh není příliš využíván v kontextu ochrany osob se zdravotním postižením. Zvláštní opatrovník může být ustanoven, pokud existují jiné vážné důvody a pokud je splněna některá z následujících podmínek: (1) je to nezbytné pro ochranu zájmů dotyčné osoby, nebo (2) vyžaduje-li to veřejný zájem.

---

³⁷ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Portál, s.r.o., 2008, ISNB 978-80-7367-383-3, s. 146-147

3. Kolizní opatrovnictví

Kolizní opatrovník je ustanoven, pokud existuje střet zájmů:

1. mezi (řádným) opatrovníkem a osobou bez plné způsobilosti k právním úkonům: nebo
2. mezi různými osobami bez plné způsobilosti k právním úkonům (např. mezi dvěma osobami zbavenými způsobilosti k právním úkonům), které zastupuje tentýž (řádný) opatrovník.

3.2. Řízení opatrovnické

Předseda senátu je povinen postarat se o to, aby byl ustanoven opatrovník osobám, které ho podle zákona musí mít. Soud ustanoví opatrovníkem rodiče či jinou osobu blízkou osoby, která opatrovníka podle zákona musí mít, nebrání-li tomu zvláštní důvody, zejména protichůdné zájmy mezi touto osobou a rodičem či jinou osobou blízkou či mezi těmito osobami navzájem.³⁸

Ustanovení opatrovníka by mělo proběhnout bez průtahů a v co možná nejkratší době, aby mohlo dojít k převzetí funkce opatrovníkem a starat se o zájmy nesvéprávného.

Pokud dojde ke střetu zájmů během výkonu opatrovnictví, tak bývá v těchto situacích ustanoven tzv. kolizní opatrovník, který je ustanoven pouze pro konkrétní případ.

3.3. Výběr osoby opatrovníka

Opatrovnictví je velmi náročné a mnohdy společností nedocenené. Od veřejných opatrovníků se očekává, že budou tuto činnost vykonávat transparentním způsobem, aby funkce byla co nejméně formální. U fyzických opatrovníků se musí dbát na to, aby neupřednostňovali zájmy své nad zájmy opatrovanců.

Člověk uplatňuje nadosobní cíle uspokojováním potřeb jiných lidí, ať už jedinců či skupin. Příkladem je pečování o druhou osobu, které není motivováno ziskem, není prostředkem obživy.³⁹

Mezi důležitou vlastnost opatrovníka patří i vytrvalost. Vytrvalost je volní vlastnost, které se neuplatňuje v procesu rozhodování, nýbrž až v procesu realizace. Vytrvalý je

---

³⁸ *Občanský soudní řád*, § 192

³⁹ NAKONEČNÝ, M., *Základy psychologie osobnosti*, vyd. Praha: Management Press 1993, s. 113.

ten, kdo vydrží v činnosti (nebo ve zdržení se činnosti) přiměřeně dlouho, kde se nedá odradit obtížemi nebo zlákat jinými motivy atd. Vytrvání nebo nevytrvání záleží – při týchž vnějších podmínkách – na řadě individuálních vlastností.⁴⁰

Cílem této kapitoly je objasnění rozdílů mezi dvěma typy opatrovnictví, jejíž odlišnost spočívá v tom, kdo ho vykonává. Každý typ má svoje výhody a nevýhody.

Desatero požadavků, které by měly být splněny při výběru opatrovníka nesvéprávných osob - osobní předpoklady.

1. Věk – z hlediska perspektivnosti funkce.
2. Zdravotní stav – nesmí být takový, aby byl na překážku výkonu funkce (zejména žádná psychiatrická diagnóza).
3. Čistý rejstřík trestů nebo alespoň takové trestní odsouzení, které nemůže (již) mít vliv na výkon funkce – z hlediska doby, kdy byla trestná činnost spáchána, a z hlediska samotné trestné činnosti, nikdy ani v minulosti žádné problémy s alkoholem a drogami.
4. Žádné nepřiměřené osobní dluhy – nutnost doložit.
5. Odpovídající způsob vlastního života – řádné vlastní bydlení, finanční zajištění.
6. Vztah k opatrovanci – nesmí být nepřátelský ani k němu, ani k jeho rodině, mezi opatrovníkem a opatrovancem nesmí být např. vedeny soudní ani jiné spory (ani mezi jejich rodinami).
7. Vztah opatrovance k němu musí být založen na důvěře.
8. Zaměstnání – nesmí být v rozporu s výkonem funkce (z hlediska místa výkonu práce ani z hlediska charteru práce).
9. Bydliště – musí být v přiměřené vzdálenosti, aby výkon opatrovnické funkce mohl být řádně realizován.
10. Osobnostní předpoklady – altruismus, inteligence, empatie, ochota spolupracovat se soudem i jinými institucemi atd.

---

⁴⁰ ŘÍČAN, P., *Psychologie osobnosti*, Pyramida Orbis Praha 1972, s. 232

- Opatrovník - veřejný

Nemůže-li být opatrovníkem ustanoven příbuzný fyzické osoby ani jiná osoba, která splňuje podmínky pro ustanovení opatrovníkem, stanoví soud opatrovníkem orgán místní správy, popřípadě jeho zařízení, jestliže je oprávněno vystupovat svým jménem (disponující vlastní právní subjektivitou).⁴¹

Výkon veřejného opatrovnictví není výkonem státní správy, ale spadá do samostatné působnosti obce, to je možné dovodit z § 8 zákona o obcích, podle něhož je samostatnou působností vše, co není výslovně označeno za přenesenou působnost. Veřejné opatrovnictví je vykonáváno v zájmu občanů obce, kteří byli zbaveni způsobilosti k právním úkonům nebo jejichž způsobilost byla omezena.

Vyřešena musí být i organizační záležitost a ta spočívá v tom, který odbor nebo oddělení se bude výkonem opatrovnictví zabývat.

V obvodu Městského úřadu Žďár nad Sázavou zastupují osoby se zbavenou nebo omezenou právní způsobilostí určení pracovníci odboru sociálních věcí. Pověřený pracovník není ani povinen se dostavit k soudu a složit slib, neboť obsah slibu je vložen do usnesení, kterým je obec (městys, město) ustanovena opatrovníkem.

Sociální práce je obor, který má v současnosti k sociální pedagogice vůbec nejbližší. Jedná se o obor, který u nás v posledních deseti letech zaznamenal značný rozvoj, podobně jako sociální pedagogika. V té nejširší podobě je zpravidla vymezována jako obor zabývající se činnostmi, kterými předcházíme nebo jimi upravujeme problémy jedinců vznikající z konfliktů potřeb jedince a společenských institucí se záměrem zlepšovat kvalitu života. V praxi se jedná o realizaci sociální politiky.

Její výrazná blízkost k praxi vede někdy k názoru, že sociální pedagogika je pro sociální práci vlastně jakousi teoretickou oporou a je chápána jako akademičtější. Vztah sociální pedagogiky a sociální práce je pojímán různě, především v souvislosti s genezí obou oborů.⁴²

Veřejný opatrovník musí rovněž plnit svou funkci a těmi jsou:

- a) vést seznam opatrovanců

---

⁴¹ *Občanský soudní řád*, § 27

⁴² KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I.*, IMS Brno 2009, s. 14

b) vést osobní spisy opatrovanců s rejstříkem osobních dokladů a písemností, se záznamníkem úkonů opatrovníka za opatrovance a vedením majetku opatrovance

c) přehled o pohybu na účtu opatrovance.

Pokud bych měla porovnat informovanost opatrovníků, tak zřejmě veřejný opatrovník bude mít více novinek a znalostí, neboť se zúčastňují pravidelných školení, různých vzdělávacích akcí a kurzů a mají tak více dostupných informací.

Dále chci poukázat na nejednotnost v názoru na ustanovení opatrovníka (veřejného):

usnesením Okresního soudu ve Žďáře nad Sázavou ze dne 1. srpna 2006, bylo zahájeno řízení o změně opatrovníka u omezené ve způsobilosti k právním úkonům L.H., a to na základě podnětu opatrovníka Města V.M. Tento opatrovník by v citovaném usnesení zproštěn z funkce opatrovníka a současně soud do funkce opatrovníka ustanovil Obec R., která si v zákonné lhůtě podala odvolání.

Usnesením Krajského soudu v Brně bylo usnesení Okresního soudu v napadených výrocích zrušeno a soud poukazuje na to, že jedním z předpokladů pro to, aby fyzická či právnická osoba byla ustanovena opatrovníkem, je skutečnost, že tento subjekt souhlasí s tím, že opatrovnickou funkci bude vykonávat. Jestliže tedy v projednávané věci Obec R. projevila nesouhlas se svým ustanovením opatrovníkem L.H., nezbylo odvolacímu soudu usnesení soudu I. stupně v rozsahu napadeném odvoláním zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Pokyn pro soud I. stupně zněl tak, že je třeba zjistit, zda v okruhu nesvéprávné se nacházejí osoby, které by byly vhodné a také ochotné vykonávat funkci opatrovníka. Pokud žádnou takovou osobu, ať už fyzickou nebo právnickou soud nenalezne, nezbude, než opatrovníkem L.H. ustanovit advokáta.

Naproti tomu

usnesením Okresního soudu ve Žďáře nad Sázavou ze dne 22. listopadu 2006, bylo zahájeno řízení o ustanovení opatrovníka zbavenému způsobilosti k právním úkonům P. Město B., které bylo ustanoveno do této funkce, si v zákonné lhůtě podalo odvolání proti citovanému usnesení, Krajský soud v Brně usnesení v napadených výrocích potvrdil. V odůvodnění odvolacího soudu je uvedeno, že soud I. stupně rozhodl správně v souladu s ust. § 27 odst. 2,3 o.z.. K výkonu funkce tzv. veřejného opatrovníka fyzické osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům, může

být soudem ustanovena obec, přičemž ustanovení takového opatrovníka není vázáno na jeho souhlas.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti žádá soud I. stupně Krajský soud v Brně za účelem sjednocení stanoviska ve věcech ustanovení opatrovníků osobám zbavených způsobilosti k právním úkonům, nebo osobám, jejichž způsobilost k právním úkonům byla omezena. Soud I. stupně má za to, že v první řadě by měla být do funkce opatrovníka ustanovena fyzická osoba, která s ustanovením souhlasí a která splňuje všechny předpoklady pro toto ustanovení. Pokud se ovšem takováto osoba nenajde, je poté namístě ustanovit tzv. veřejného opatrovníka (obec, město), jehož ustanovením není vázáno na jeho souhlas, viz. komentář k § 27 o.z.. Soudu I. stupně se nejeví dost praktické ustanovovat nesvéprávným jako stálého opatrovníka advokáty, kdy soud má za to, že takové ustanovení je pouze formální a zcela jistě neplní takovou funkci, jak by mělo, nehledě na to, že jednotlivé úkony jsou advokátem zpoplatňovány a po celou dobu výkonu funkce opatrovníka – advokáta (může se jednat i několik desítek let) budou propláceny ze státního rozpočtu. Naproti tomu se zdejšímu soudu jeví praktické ustanovit opatrovníkem obec, město, když jednotlivá města mají svoje sociální odbory naplněné zkušenými pracovníky, kteří průběžně provádějí šetření a jsou v kontaktu s nesvéprávným, mají k sobě blíž, na obcích se znají.

Práce veřejných opatrovníků jistě není snadná, ale měla by v sobě spojovat profesionalitu s lidskostí.

- Opatrovník - fyzická osoba

Pojmem opatrovník jako fyzická osoba se rozumí především příbuzní opatrovance nebo blízká osoba, která má zájem být opatrovníkem a její zájmy nejsou v kolizi se zájmy opatrovance. Tento opatrovník je v blízkém kontaktu s opatrovancem, bydlí s ním společně v jedné domácnosti, zná ho. Opatrovník musí být plně způsobilý k právním úkonům a nesmí zde docházet ke kolizi zájmů nebo směšování účtů opatrovníka vůči opatrovanci.

Od veřejných opatrovníků se očekává, že budou tuto činnost vykonávat transparentním způsobem, aby funkce byla co nejméně formální. U fyzických opatrovníků se musí dbát na to, aby neupřednostňovali zájmy své nad zájmy opatrovanců.

V této kapitole byly popsány druhy opatrovnictví, podle jakých kritérií a jakého způsobu soud vybírá vhodného opatrovníka, neboť Občanský soudní řád tomu věnuje pouhé dva paragrafy. Zde se projevují nedostatky právní úpravy.

3.4. Práva a povinnosti opatrovníka

V této kapitole se budu věnovat vymezení opatrovníkových práv a povinností. Uvedu, kde jsou nedostatky právní úpravy a kde je tato problematika upravena.

Současná úprava je velmi heslovitá. V usnesení, kterým soud ustanovuje opatrovníka, uvede i rozsah opatrovníckých práv a povinností.⁴³ Takovéto vymezení je vskutku nedostatečné. V zákoně by měly být jasné pokyny pro soud, aby definoval rozsah povinností opatrovníka.

Škála ochranných opatření a jiných právních ustanovení na ochranu osobních, ekonomických zájmů osob zbavených způsobilosti k právním úkonům by měla být dostatečně pestrá a pružná, aby umožnila vhodnou zákonnou reakci na různé stupně nezpůsobilosti a na různé situace. Příkladem může být finský zákon o opatrovníckých službách, který stanoví, že role opatrovníka může být omezena tak, aby se vztahovala jen na určitý úkon, záležitost nebo majetek. Tento zákon jde dokonce dál tím, že stanoví, že pro konkrétní záležitosti zakazuje opatrovníkům provádět vyjmenované činnosti, např. převody a koupě majetku, schválení sňatku nebo adopce a pořizování nebo rušení závěti, pokud nemají konkrétní povolení soudu.⁴⁴

Za současného stavu právní úpravy opatrovníkovi z jeho funkce plynou povinnosti. První podmínkou je souhlas fyzické osoby opatrovníka vykonávat, u veřejného opatrovníka souhlas není třeba (viz. příloha č. 5).

Rozsah práv a povinností se bude odvíjet především od toho, zda-li jde o opatrovance, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost byla jen omezena.

a) Je-li opatrovanec zbaven způsobilosti k právním úkonům, není oprávněn činit žádné právní úkony a opatrovník tak musí za něho vystupovat ve všech záležitostech. Předně musí zajistit, aby měl opatrovanec zajištěno řádné bydlení (určit tedy jeho bydliště),

---

⁴³ *Občanský soudní řád*, § 192 odst. 2

⁴⁴ MDAC. *Opatrovnictví a lidská práva v ČR*. Analýza právní úpravy a politika v oblasti opatrovnictví v roce 2007, s. 61

dále zajistit lékařskou péči a také veškeré každodenní potřeby jako je oblečení, obuv, strava. Samozřejmě, že rozsah těchto povinností bude záležet i na tom, jestli je tato osoba v ústavní péči nebo se o ni opatrovník stará osobně a má ji např. u sebe v domácnosti. Žádné zákonné ustanovení neukládá povinnost opatrovníkovi, aby se o opatrovance osobně staral nebo hledal méně omezující alternativy bydlení, aby daná osoba mohla žít v komunitě a proto, když zvolí ústavní péči, tak tím také splní své povinnosti. Opatrovník musí jen vykonávat své povinnosti řádně. Problémy, které se vyskytují v souvislosti s výkonem opatrovnictví nad osobami zbavenými způsobilosti jsou ty, jak již bylo řečeno výše, že nemohou činit žádné právní úkony. Tyto osoby jsou tak vyloučeny z běžného života tím, že si nesmí koupit v obchodě ani láhev vody, neboť už tím uzavírají kupní smlouvu, ke které nejsou způsobilé. Tento fakt je řadu let kritizován, avšak k žádné změně zatím nedošlo (naději přináší zatím jenom návrh nového občanského zákoníku).

b) Osoba s omezenou způsobilostí k právním úkonům je oprávněna činit ty právní úkony, které nevyžadují zastoupení opatrovníkem. Rozsah v jakém mohou tyto osoby činit právní úkony samostatně se odvíjí od rozsudku, kterým soud omezuje způsobilost k právním úkonům. Je proto třeba mít správně stanoven rámec, ve kterém se může opatrovník pohybovat. Častou praxí je, že soudy omezí osobu určením finanční částky, se kterou mohou disponovat samostatně. Příkladem je francouzský Jednotný zákon, který uvádí, že opatrovník vykonává své oprávnění jen do té míry, jak je to nezbytné vzhledem k omezením opatrovance, a pokud možno podněcuje opatrovance k tomu, aby se podílel na rozhodování, jednání svým jménem a by rozvíjel a znovu získával schopnosti řídit své osobní záležitosti (viz. příloha č. 6). Opatrovník při svém rozhodování bere v úvahu vyjádřená přání a osobní hodnoty opatrovance, pokud o nich ví.⁴⁵

Opatrovníkovi náleží nejen péče o osobu opatrovance, ale také správa jeho majetku. I v této oblasti panuje mnoho zmatků a nejasností. Opatrovník musí vést účet opatrovance odděleně od svého vlastního. Správa musí být přehledná. Opatrovník má povinnost jednou ročně zasílat soudu zprávy o správě majetku opatrovance. Ačkoli je to povinností opatrovníka, zasílají opatrovnické soudy opatrovníkům listiny s dotazníkem týkajícím se péče o opatrovance, který opatrovník vyplní a zašle soudu nazpět

---

⁴⁵ MDAC. *Opatrovnictví a lidská práva v ČR*. Analýza právní úpravy a politika v oblasti opatrovnictví v roce 2007, s. 59

s příslušnými listinami. Je to usnadnění práce opatrovníka, který může snadno zapomenout, že již uplynul rok a má tak opět povinnost informovat soud. Majetek opatrovance nesmí být převáděn bezplatně nebo nevýhodně a nikdy za takovýchto podmínek na osobu opatrovníka nebo osobě jemu blízké.⁴⁶

Desatero práv a povinností opatrovníka

1. Opatrovník musí být ochoten funkci vykonávat.

2. Musí zajistit:

a) v případě opatrovance úplně zbaveného způsobilosti:

- péči o osobu opatrovance – určit bydliště – zejména v případě ústavní péče,
- zajistit zdravotní péči,
- zajistit všechny jeho potřeby – oblečení, obuv, telefon, cesty atp.,

b) v případě opatrovance omezeného způsobilosti:

- zastupování v těch oblastech, pro něž je opatrovanec sám nezpůsobilý – vyplývá z výroku rozsudku,

3. Správa majetku – musí být vedena přesně

Musí být vedena odděleně – samostatně (nikdy na privátním účtu opatrovníka).

- musí být vedena přehledně.

4. Nikdy nesmí být majetek opatrovance převáděn bezplatně nebo jinak nevýhodně (zejména nikdy!) na osobu opatrovníka nebo jeho blízké.

5. Nikdy nesmí být majetek opatrovance spravován s nepřiměřeným rizikem nebo nesmí být předmětem spekulace.

6. Dozor soudu a spolupráce s ním – schvalování právních úkonů neběžné povahy (analogie s § 80 odst. 4 zákona o rodině):

- informování soudu o osobě opatrovance,

---

⁴⁶ *Právo a rodina*, č. 5/2006 - 8. ročník, nakladatelství LINDE s.r.o., s. 17

- informování soudu o správě jeho majetku.

7. Spolupráce s lékaři a zdravotnickými institucemi:

- při řešení aktuálního stavu – právo na informaci o zdravotním stavu a perspektivě,
- léčbě a o nákladech s tím spojených
- prevence (očkování, stomatologická péče, antikoncepce...).

8. Odpovědnost občanskoprávní – za způsobenou škodu podle obecných předpisů

9. Odpovědnost trestněprávní – podle obecných předpisů (porušení povinností při správě cizího majetku).

10. Právo na odměnu v případě náročné správy majetku, je-li tato správa spojena se značnou námahou a vyžaduje-li odborné znalosti.⁴⁷

Opatrovník nemá nárok na odměnu pro opatrovníka. Opatrovnictví je velice náročné, klade na něj řadu povinností a stálo by za úvahu, zda by neměl být odměněn jako je tomu v případě pěstounské péče. Odměna by měla být chápána jako poděkování za prospěšnou činnost. Je mnoho případů, kdy opatrovník umístí opatrovance do ústavní péče.

3.5. Zánik funkce opatrovníka

Funkce opatrovníka zanikne nebo odvoláním nebo zproštěním opatrovníka soudem. Pokud se stane pro výkon funkce opatrovník nezpůsobilý nebo porušuje své povinnosti, tak ho soud odvolá. Soud zproští opatrovníka funkce na jeho návrh. Zánik funkce opatrovníka zaniká v případě smrti opatrovníka či opatrovaného. V případě úmrtí opatrovníka soud ustanoví opatrovníka nového.

---

⁴⁷ *Právo a rodina*, č. 5/2006 – 8. ročník, nakladatelství LINDE s.r.o., s. 17

4. Výzkumný úvod

V předchozích kapitolách své bakalářské práce jsem na základě teoretických poznatků poukázala na vysvětlení způsobilosti k právním úkonům, dále důvody změny, které mohou vést ke zbavení, omezení či vrácení způsobilosti k právním úkonům.

Shora uvedené jsem prováděla za účelem umožnění konkretizace teoretických poznatků a jejich ověření v praktické části bakalářské práce zhodnotit institut opatrovnictví z hlediska sociálního dopadu na praktický život opatrovance, jeho klady a zápory.

Dále jsem se snažila v teoretické části postupovat od vysvětlení základních pojmů, k průběhu řízení u soudu až po práva a povinnosti a rozhodnutí o zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům.

Poslední kapitolu teoretické části jsem věnovala tématu opatrovnictví a zda je současná právní úprava dostačující ochranou při tak velmi citlivém zásahu do osobních práv člověka.

Odpovědi na tyto otázky byly východiskem pro stanovení výzkumné strategie, metody a techniky sběru dat.

4.1. Metoda, výběr prostředí

S ohledem na zjištění cíle výzkumu jsem typem výzkumu zvolila případovou studii spisů. V této studii chci zhodnotit institut opatrovnictví z hlediska sociálního dopadu na praktický život opatrovance a zhodnocení kladů a záporů. Vzhledem k cíli výzkumu jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii.

V další části ohledně nové právní úpravy jsem zvolila techniku polostrukturovaného rozhovoru, jejímž cílem bylo podělit se o názor a zkušenosti nezávislé soudkyně, která rozhoduje o omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům a která je zároveň i členkou rekodifikační komise a zjistit, zda současná právní úprava je dostatečnou ochranou pro opatrovance a její názor na novou právní úpravu institutu opatrovnictví.

Výzkum jsem prováděla u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou, který sídlí na ulici Strojírenská 28. Žďár nad Sázavou je okresní město na pomezí Čech a Moravy. Město leží v centrální části Českomoravské vrchoviny ve Žďárských vrších. Velká část města zasahuje do CHKO Žďárské vrchy kraje Vysočiny.

Na přelomu století prochází Žďár nad Sázavou většími stavebními změnami. Je postavena železnice, vznikají četné průmyslové podniky. V souvislosti s výstavbou Žďárských strojíren a sléváren dochází v 50. letech k prudkému růstu počtu obyvatel. Ráz města i celé krajiny se výrazně změnil. Byla zahájena rozsáhlá přestavba města, vzniklo moderní, správní a obchodní centrum, na obvodu města nová sídliště. Katastrální výměra činí 37 km².

4.2. Nová právní úprava

Prezident České republiky podepsal nový Občanský zákoník, který nabude účinnosti od 1. ledna 2014. Nový kodex již nadále nebude umožňovat, aby soudy zbavily někoho způsobilosti k právním úkonům.

Způsobilost mohou pouze omezit, ale jen na dobu určitou a pouze v případech, pokud neexistuje jiná možnost, jak člověka podpořit. Díky nové úpravě rozhodování lidí s postižením se dotkne více než 30 tisíc občanů, se Česká republika zařadí mezi vyspělé evropské země.

Tvůrci Občanského zákoníku úzce spolupracovali s koalicí neziskových organizací, která byla vytvořena z iniciativy Centra advokacie duševně postižených (MDAC), dále Ligy lidských práv, upozorňovala zejména na to, že pokud má člověk problém samostatně činit právní úkony, nelze to řešit jednoduše tím, že bude zbaven kontroly nad svým životem a všechna důležitá rozhodnutí bude za něj činit někdo jiný.

Naopak stát musí lidem poskytnout takovou podporu, kterou pro vlastní rozhodnutí potřebují.

Nová právní úprava přináší konkrétnímu jedinci více možností, jak z hlediska rozumových schopností nabývat svým jednáním práva a povinnosti (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. ze dne 3.2.2012).

Domnívám se, že je na škodu, že nová právní úprava nebude znát institut zbavení způsobilosti k právním úkonům. Omezení ve způsobilosti bude pouze formální záležitostí. Tyto osoby stěží projeví vůli, jakým způsobem by chtěly naložit se svým majetkem, popř. provést nákup zboží či služby. Dále chci poukázat na některé nové

možnosti jednání a to předběžné prohlášení, nápomoci při rozhodování a zastoupení členem domácnosti.

- Omezení svéprávnosti

Od 1.1.2014 se omezení svéprávnosti stane nejzávažnějším zásahem do subjektivních práv fyzické osoby, které nový občanský zákoník připouští.

Svéprávnost se dovoluje omezit jen u osoby zletilé, rozhodování o omezení svéprávnosti je dovoleno pouze soudu.

V rozhodnutí o omezení svéprávnosti soud vymezí rozsah, v jakém je osoba oprávněna jednat a omezení v jednání. Nová právní úprava přímo uvádí, že způsob dorozumívání určuje osoba, o níž soud jedná. Není stanoven stupeň obtíže v dorozumívání.

Nová právní úprava přináší omezení svéprávnosti časově ohraničenou na dobu nutnou k vyřízení určité záležitosti, nejdéle však na tři roky.

Zákon dále uvádí, že přímo v rozhodnutí o omezení svéprávnosti soud jmenuje osobě omezení ve svéprávnosti opatrovníka. Při tomto rozhodnutí soud přihlédne k přání opatrovance a osob blízkých, sledují-li zájem opatrovaného. Soud při výběru opatrovníka dbá, aby mezi opatrovancem a opatrovníkem byla důvěra. Pokud opatrovanec v předběžném opatření učí opatrovníka, soud ho jmenuje. Navržená osoba musí s tímto návrhem souhlasit. V praxi to znamená, že opatrovanec si ještě v době plné síly a rozumu, určí opatrovníka.

Obsahem zákona je i úprava osob, které nemohou být jmenovány opatrovníkem. Týká se to nezpůsobilé osoby právně jednat, osoby, jejichž zájmy jsou v rozporu se zájmy opatrovance, provozovatel zařízení, v němž osoba pobývá, či mu poskytuje služby a také osoba závislá na tomto zařízení.

Já se domnívám, že je na škodu, že se opatrovníkem nemůže stát pracovní zařízení, které se o něj stará, neboť ten nejlépe zná jeho přání a potřeby, než advokát či obec, neboť z jejich strany jde o funkci formální.

- Předběné prohlášení

Jde o novou záležitost, kdy v očekávání vlastní nezpůsobilosti právně jednat může člověk projevit vůli ke spravování jeho záležitostí určitým způsobem nebo aby je spravovala určitá osoba, která může být určena i opatrovníkem.

Nový občanský zákoník upravuje formu předběžného opatření. Zákon navrhuje veřejnou listinu nebo soukromou listu opatřenou datem s potvrzením dvou svědků s identifikací a vlastnoručními podpisy. Veřejná listina se zapíše do neveřejného seznamu.

Soud při rozhodování omezení způsobilosti k této listině přehlédne. Toto vnímám jako pozitivní krok, neboť tento institut v současném zákoně chybí. Osoby, kterým je známo, že jejich zdravotní stav jim v budoucnu nedovolí spravovat své záležitosti si mohou do budoucna ustanovit opatrovníka.

Předběžné prohlášení může osoba odvolat rovněž veřejnou nebo soukromou listinou.

Cos se mi zdá v předběžném prohlášení nedostatkem, je souhlas osoby, která je navržena jako opatrovník. Myslím si, že i ona by s tímto měla být seznámena a ne se to dozvídat, až když se bude u soudu projednávat svéprávnost.

- Nápomoc při rozhodování

Jde rovněž o nový institut úpravy osoby s duševní nemocí či porucho tak, aby se předešlo omezení svéprávnosti. V nové právní úpravě jel ponecháno rozhodnutí na této osobě, opatrovník je zde k poskytnutí podpory – rady. Toto je ošetřeno smlouvou mezi podpůrcem a podporovaným. Podmínkou je schválení této smlouvy soudem. V případě, že by odporovala zájmům podporovaného, nebude schválena. Podpůrce může být odvolaný, pokud by závažně porušil či zneužil své povinnosti. Jde o funkci dobrovolnou a neplacenou.

- Zastoupení členem domácnosti

Vznik zastoupení je třeba schválení soudem na základě návrhu nebo podnětu. Je zde možnost zvolení více zástupců. Jednání jednotlivých zástupci si nesmějí odporovat, jinak se nepřihlédne projevu vůle žádného z nich.

Zaniknout zastoupení může vzdáním se zastupování zástupcem nebo odmítnutím zastoupeného.

Ustanovený zástupce musí dbát jako opatrovník na zájmy zastoupeného. Zástupci dovoluje zákon nakládat v rozsahu, který je potřebný pro obstarávání obvyklých záležitostí a zvyklostí zastoupeného. Mezi obvyklé záležitosti jsou zahrnuty nap. Platby za bydlení, poplatky za komunální odpad a drobné opatrování nákupů popř. dárků. Tyto platby za obvyklé záležitosti nepodléhají schválení soudu. Soudu podléhá schválení nakládání s finančními prostředky zastoupeného z účtu v částce přesahující životní minimum jednotlivce.

Toto zastoupení členem domácnosti vnímám pozitivně, neboť zde je podporována síla tradiční rodiny, jejíž pomoc u osob stížených duševní poruchou a nemocných, je nenahraditelná.

Na téma nové úpravy se mi podařil uskutečnit rozhovor s JUDr. Hanou Novou, která je soudkyní Okresního soudu pro Prahu 8, publikuje a učí a která je členkou rekodifikační komise nového zákona.

1. otázka:

„Jaký je Váš názor na porovnání při rozhodování řízení dříve a dnes, co je hlavním požadavkem institutu omezení způsobilosti k právním úkonům?“

Zatímco dříve byl hlavní požadavek těchto řízení ochrana toho člověka, dnešní hlavní smysl by měl být, aby nebylo do jeho subjektivních práv zasahováno víc, než je nebytně nutno. A tak vlastně je to určité balancování mezi omezením subjektivních práva toho občana a jeho ochranou. Já si myslím, že důležitější je pořad ta ochrana.

2. otázka:

„Jak se díváte na novelu občanského zákoníku, která připravuje zrušení způsobilosti k právním úkonům a bude možno upravit jenom omezení k právním úkonům“

Zbavení už úplně končí počínaje rokem 2014. Nebudeme moci zbavovat způsobilost. Já jsem proti tomu hrozně bojovala a přišla jsem do té rekodifikační komise vlastně napotřetí. Když jsem tam byla úplně poprvé, tak se dokonce jednalo o tom, že by mělo být zrušeno i omezení způsobilosti a proti tomu jsem hrozně bojovala a doufám, že jsem to trošku posunula a podařilo se mi tomu zabránit. Ptala jsem se, jak budeme tedy omezovat osoby, které jsou úplně trosky, které jsou na hadičkách, dezorientované,

poznávají jen to, že jenom tak existují. A odpověď byla taková, že budeme muset říci, že je omezujeme ve způsobilosti, že nejsou způsobilí činit právní úkony, což mě tedy přijde absurdní a myslím si, že je to taková opravdu, co to je za revoluci, když tedy je to formulační věc, no ale takhle to bude.

3. otázka:

„V současné době, když se podávají návrhy na zbavení/omezení způsobilosti k právním úkonům, tak o.s.ř. uvádí, že by měla být doložena lékařská zpráva. Lékaři se v současné době tomuto brání, odmítají lékařské zprávy vydat. Jak se na to díváte vy? Zahajujete potom řízení nebo probíhá řízení nebo to těm účastníkům odpouštíte?“

Zákon totiž neříká povinně, že soud zastaví řízení, když to nepředloží. Já si hlavně myslím jednak, že to lékař nemusí vystavovat každému, kdo má legitimaci podat návrh. Pro chudší lidi je to další výdaj platit za lékařskou zprávu a je prostě na soudech, aby postupoval v souladu s vyšetřovací zásadou a provádět si sám důkazy, ale já tohle celé řízení o úpravu způsobilosti o omezení či zbavení vnímám jako opravu maximální ochranu toho člověka a nikdy bych neodepřela tu ochranu toho člověka jenom proto, že mi někdo, kdo navrhuje řízení, v průběhu řízení nepředložil lékařskou zprávu k návrhu. Takže já jsem nikdy za celé ty dlouhé roky, co to soudím, neudělala to, že bych nepřijala návrh nebo zastavila řízení a postupovala podle § 186, protože jsem nikdy neodepřela ochranu, co kdyby se potom teda zjistilo, že tomu člověku bude ublíženo, když by nebyla upravena jeho způsobilost.

4. otázka:

„Jak se díváte na to, že do toho zákona nebylo vtěleno jak původně bylo vlastně v rak. uherského řádu o zbavení v r. 1916, bylo tam mezení pro marnotratnost?“

I jiné věci, které by bylo docela dobré převzít z toho zákona z roku 1916, tak tam nepřevzali. Ten zákon č. 207/1916 se mi jeví jako úžasný, jednak jako kdyby mi přijde jako moc vhodné mimo občanský zákoník, že zatím co dnes ta snaha je úplně opačná, do občanského zákoníku za zahrnulo úplně všechno, včetně rodiny, což já jsem byla proto, já jsem s tím nesouhlasila a to byl hlavní důvod proč, když mě do té komise jmenoval ministr Čermák, tak oni tam potom nechtěl, když jsem chtěla zachovat samostatný rodinný kodex, potom jsem tam byla podruhé jmenována ministrem

Burešem a oni to tam zase nechtěli a takhle to tam pokračovalo, až mě oslovil ministr Pospíšil a já jsem si řekla, že nevstoupím znovu do téže řeky a pak mě přemluvili kolegové a já jsem si řekla, že když budu něco moci posunout a tohle byla jedna z těch věcí, tak do toho půjdu. Oni to dělali bez soudců.

Zákon z r. 1916, který se jeví v některých případech směšný, ale to je zbytečné přemýšlet proč. Je to prostě tak, že když někdo není způsobilý dost dobře plánovat, dost dobře rozmyslet si důsledky svého jednání i v tom rozšiřování majetku a tak to bude normální včetně toho mezení. Zase na druhé straně třeba já jsem si vždy myslela, že omezení v tom negativním smyslu, tzn. že není způsobilý činit právní úkony a vždycky jsem si myslela, že to opačné vymezení je schopen činit pouze právní úkony do 500,- Kč, když to tak řeknu, že je trochu obcházení zákona a příliš vzrušující, když nevíme, co nám to přinese do života a člověk. I to dnes si i nevyšší soud myslí, že je to přístupné, takže když já tam budu mít nějakou lidskou trosku, když to tak nějak řeknu, a nebude to úplně na to, abych řekla, že není schopný dělat žádné právní úkony, řeknu, že je schopen činit jenom právní úkony do 300,- Kč. Je to formou majetkové povahy, jejíž hodnota nepřesahuje a vyloučím je ze všeho ostatního, tak si myslím, že ten požadavek té ochrany toho člověk bude pořád zachován alespoň v maximální míře.

5. otázka:

„Jak se díváte na institut předběžného prohlášení? Mě to přijde jako úžasná novinka...“

Když jsem dělala nějakou komparatistiku, tak takhle to mají v podstatě obdobně Švýcaři, tak já jsem zvědava, jak se to bude tady nějak aplikovat nebo jak to vejde do praxe, ale taky mě to přijde docela dobré.

6. otázka:

„V současné době ministerstvo zaslalo věcný záměr novely o.s.ř. o nesporném řízení soudním, jak na tento záměr hodnotíte?“

Já to považuji za strašně pozitivní krok dopředu. A budu vždycky, když jsem začala učit a publikovat, tak jsem toužila a sledovala vždycky a byla pro oddělení nesporného řízení od sporného. Vždycky jsem říkala, že už ten český nesporný patent z roku 1854,

pak z roku 1931 a vlastně až do roku 1950, to tak vždycky bylo. To nesporné řízení na oblasti, já tak vidím úplně jinou filozofii a ta jako filozofická nadstavba by měla být základem.

Já to hrozně, hrozně vítám a je to velký krok dopředu a pamatuji se, že když se udělala velká novela v roce 1998 zákona o rodině, tak už v té době JUDr. Holub naznačoval jako možnost prosadit oddělení nesporného řízení. Pak to padlo, pak se stala ministrem JUDr. Kovářová, která pro toto rodinné právo o nesporné řízení udělala hodně, opravdu a to taky začala prosazovat a ministerstvo navrhuje tento věcný záměr. Mě přijde bezvadný a jak vidíte, tak ho mám připravený a budu ho připomínkovat a jsem ráda, že mě do té komise zase chtějí a to také proto, že to dělám s radostí.

My jsme měli spoustu věcí ve sporném řízení, ten současný o.s.ř. je opravdu šitý na míru sporného řízení a jenom jsou zde zvláštní části do toho vtaženy hlava pátá, některé ty základní principy byly úplně postaveny na hlavu ve směru k nespornému řízení. Jedno z nich je poučovací povinnost. Jako chápu, že to rovné postavení účastníků ve sporném řízení je jeden ze základních principů, ale nikdy bych neopomněla někoho informovat hmotně právně poučit, kdyby měly být poškozeny zájmy dětí. Takže já poučuji běžně a procesně a hmotně právně, protože ten článek 3 lidské úmluvy mi přijde jako nade všechno. No a teď by se ten procesní řád snad dal vysoustruhovat na míru nesporného řízení. Je to prima.

7. otázka:

„Jak vy se díváte na osoby, které jsou vlastně trosky a nereagují, že by tyto osoby měly být jen omezené podle nové právní úpravy a tak by mě zajímalo, že pokud se do 3 let nerozhodne v přechodných ustanoveních, tak podle novely občanského zákoníku, tak osobám bude navrácena svéprávnosti. To si myslím, že soudu hodně zahltlí ...“

Ve spoustě věcí budeme rozhodovat každé 3 roky.

Starší judikaturou dovozovaný předpoklad, že zbavení či omezení je opatření, které má chránit a nikoli poškozovat či ohrožovat zájmy, je v současném právním prostředí modifikován, jednak oddělením zájmů jednotlivce, společnosti a státu a myšlenkou přednosti dát, v zásadě svobodného autonomního jednotlivce, kterému nesmí být ze

strany státu znemožňováno, realizovat svou představu o štěstí vynucováním ochrany státu tam, kde si jednotlivec dokáže pomoci sám.

Cílem řízeného rozhovoru bylo zjistit názor a zkušenosti ze strany osoby, která rozhoduje o osudech lidí a která svým rozhodnutím omezuje či zbavuje způsobilost k právním úkonům.

Jde o nezávislou soudkyni, která se musí řídit právní úpravou, která je v současné době nevyhovující a kusá. Velice vítá schválené změny, které nastanou v občanském zákoníku a věří, že budou velkým přínosem v rozhodování pro vyšetřované.

4.3. Případová studie

U Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou rozhodují ve věci opatrovnictví o omezení či bavení způsobilosti k právním úkonům 2 soudkyně a v roce 2010 bylo rozhodnuto s tímto výrokem:

Rok 2010	Celkem podáno 61 návrhů, z toho:
Zbaveno právní způsobilosti	38
Omezení právní způsobilosti	6
Zastavení řízení	10
Nezbavení právní způsobilosti	2
Přerušené řízení	1
Místní nepříslušnost	1
Nevyřízeno	3

Každá osoba, o jejíž způsobilosti k právním úkonům se jedná, má u soudu založen spis, kde se zakládají veškeré písemnosti, které se osoby týkají.

Ze spisu je možné zjistit, kdo podal návrh či podnět k zahájení řízení, jakým způsobem bylo řízení zahájeno, jaké důkazy prováděl soud, je zde založen znalecký posudek, protokoly o jednání včetně výslechu znalce, kdo vykonával funkci opatrovníka pro řízení a kdo byl jmenován opatrovníkem opatrovance po skončení řízení. Spis obsahuje i referáty soudce a vyššího soudního úředníka, na jejichž základě se zjišťují objektivní skutečnosti, získávají se zprávy a informace od příslušných orgánů a institucí, které jsou spojeny s informacemi o životě příslušné osoby. Ve spise jsou veškerá pravomocná rozhodnutí. Dále je ve spise založena i kopie podepsaného protokolu o složení slibu opatrovníka a Listiny o ustanovení opatrovníka, originál se vydává opatrovníkovi.

Listina o ustanovení opatrovníka je důležitou listinou, neboť jde o doklad, kterým se vlastně opatrovník prokazuje při vyřizování záležitostí za opatrovance. Zde bych chtěla zmínit o tom, že tento doklad by měl mít vyšší úroveň. Myslím si, že při delším používání musí dojít k poškození, popř. až zničení tohoto dokladu. Je totiž natištěn na obyčejném, tenkém papíře, který snadno podléhá zkáze a velmi nepěkně na listině působí i překlipy a chyby, ke kterým dochází při jejím vyhotovení. Jde o velmi důležitý doklad jako je např. občanský průkaz, nebo jiný osobní doklad a proto jsem názoru, že by si zasloužil větší kvalitu.

Spis obsahuje i žádosti opatrovníka o uvolnění finančních částek z vkladních knížek opatrovance za účelem nákupu věcí, které jsou důležité a prospěšné s cílem zlepšit jeho životní úroveň, popř. schvaloval-li soud právní úkon opatrovníka, např. kupní, darovací smlouvu nebo dohodu o vypořádání dědictví. Zakládají se zde i zprávy, jak se opatrovník o svého opatrovance stará. Jsou zde založeny zprávy od příslušných orgánů a institucí, které hodnotí péči a zájem opatrovníka o opatrovance a které si soud žádá v určitých intervalech. Zakládají se zde i údaje o tom, zda opatrovanec vlastní majetek, až už movitý či nemovitý, včetně úspor na vkladních knížkách, které jsou zpravidla vinkulovány ve prospěch soudu a ten pak dává pokyny k uvolňování finančních částek ve prospěch opatrovance.

Každý spis má svoji spisovou značku. Ta se skládá z označení a běžného čísla rejstříku, do něhož je věc zapsána. Věci způsobilosti k právním úkonům jsou zapsány do rejstříku P. Rejstřík podává přehled o stavu zapsané věci a je podkladem pro prvotní evidenci vztahující se k činnosti soudu. Věc je do rejstříku zapsána pod číslem a toto číslo je

evidenční až do svého skončení. Jakmile rozsudek nabude právní moci a je zřejmé, že se u soudu povede opatrovnictví, věc se zapíše do rejstříku P a soud ve spise dále pokračuje. Skutečnosti o změně spisové značky se musí vyznačit v evidenčních pomůckách i v původním rejstříku Nc. Podrobnosti jsou stanoveny ve vnitřním, kancelářském řádu pro okresní a krajské soudy.

Pokud se stane, že osoba změní místo trvalého pobytu, tak je místně příslušným k řízení soud, který je obecným soudem občana a tím je soud, v jehož obvodu má osoba bydliště a nemá-li bydliště, tak soud, v jehož obvodu se zdržuje. Příslušný spis ji následuje. Soud rozhoduje usnesením, které doručí všem účastníkům. V něm uvede, na který soud přenáší svoji příslušnost. Jakmile rozhodnutí o přenesení příslušnosti nabude právní moci, spis pak zašle příslušnému soudu k dalšímu vedení opatrovnictví.

Se svolením předsedy Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou, jsem měla možnost prostudovat několik spisů a najít odpověď na cíl bakalářské práce a na význam sociální pedagogiky v opatrovnictví, která velice přispívá ke zvládnutí různých situací opatrovnictví.

Případová studie č. 1:

Popis vyšetřované:

Eva, věk 50 let, rozvedená, bezdětná, bez stálého místa pobytu, zdržuje se mezi bezdomovci převážně ve městě a okolí. Je hlášena na úřední adrese Městského úřadu. Chování a jednání Evy je v rozporu se společenskými zvyklostmi. Často slovně napadá různými nadávkami kolemjdoucí na ulici, z její strany dochází i k fyzickému napadání občanů na veřejnosti a všude tam, kde se pohybuje. Ve velké míře požívá alkoholické nápoje a ve stavu opilosti není schopna domýšlet následky svého jednání. Má velké problémy s jakoukoliv komunikací, neustále se něčeho agresivně domáhá a její požadavky jsou většinou neoprávněné. Je negramotná, jedná se o osobu společensky nepřizpůsobivou, nebezpečnou svým chováním sobě i ostatním. Ona sama řešení své situace a pomoc v řešení odmítá.

Podání návrhu:

Město podalo návrh na omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům. Důvodem bylo velice konfliktní chování u Evy a to především verbálním i fyzickým napadáním kohokoliv a kdykoliv. Tyto konflikty se odehrávají většinou pod vlivem alkoholu. Vyšetřovaná napadá děti i dospělé nečekaným úderem rukou nebo i předmětem v ruce, jimž je možné učinit útok důraznější – např. klacek, láhev apod. Ve většině případů je okrade, dochází i k ublížení na zdraví. Nečekaně vstupuje do vozovky, kde ohrožuje nejen svoji osobu, ale i ostatní účastníky silničního provozu. Na vozovku si za plného provozu lehá, sedá, rovněž se vysvléká z oděvů. Při jednání se velmi agresivně domáhá svých smyšlených požadavků. Je řešeno v rádu desítek případů nejen Městskou policií, ale i Policií ČR.

Posudek:

Vyšetřovaná netrpí dušením chorobou ve vlastním slova smyslu, ale byla u ní zjištěna duševní porucha – lehká až střední mentální retardace s poruchami chování a závislost na alkoholu ve III. vývojovém stádiu. Mentální retardace se projevuje vrozenou rozumovou zaostalostí lehkého až středního stupně. Je trvalého charakteru a spořívá v nedostatečném rozvoji nejen intelektu, ale i myšlení, pozornosti, paměti, emotivity nezralosti osobnosti jako celku. Na bázi uvedeného intelektového defektu a rysů osobnosti došlo i k rozvoji závislosti na alkoholu.

Rozhodnutí:

Eva se zbavuje způsobilosti k právním úkonům.

Závěr:

Opatrovníkem bylo ustanoveno Město. Opatrovník projednává možnost založení stavebního spoření, které by v budoucnu mohlo sloužit k zajištění bydlení opatrovankyně.

V průběhu trestního řízení je Eva je vinna, že v době, kdy se mýjela s proti ní jsoucí slečnou, tuto uchopila oběma rukama zezadu za vlasy a tahala ji z ně, čemž se poškozená bránila tím, že uchopila obžalovanou a za její ruce ve snaze dosáhnout toho, aby ji obžalovaná pustila, následně obě upadly na zem, a zatímco se poškozená snažila vstát, obžalovaná ležící na zemi ji stále držela za vlasy, přičemž s poškozenou stojící v předklonu nejméně dvakrát kopl do břicha a chtěla peníze, a poté, co pustila vlasy poškozené a ta z místa odešla, byla obžalovaná zadržena hlídkou Městské policie. Eva byla pro svoje násilné chování a odsouzena do věznice s ostrahou. Podle aktuálního znaleckého posudku Eva trpí a celý život trpěla lehkou mentální retardací. I přes tuto dušení poruchu mohla v době svého jednání rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost a také mohla své jednání ovládat. V důsledku kombinace uvedené dušení poruchy a prosté alkoholové opilosti byly tyto schopnosti nepodstatně sníženy. Patickou opilost znalec vyloučil a také uvedl, že je sporné, zda obžalovaná je na alkoholu vůbec závislá. Podle znalce je obžalovaná schopna účasti v trestním řízení a je schopna pochopit jeho smysl i význam případně uloženého trestu.

Analýza: Eva je v současné době ve výkonu trestu a zůstane zde delší čas, tedy až do konce vykonání svého trestu. Opatrovník se jí po návratu bude snažit pomoci začlenit zpět do běžného života.

Případová studie č. 2:

Popis vyšetřovaného:

Aleš věk 41 let, svobodný. Trpí organickou poruchou osobnosti, to je změnou povahy osobnosti a chování v důsledku utrpeného úrazu. Podstatu poruchy poškození mozku nelze léčebně změnit, je však možné do značné míry regulovat tuto poruchu vhodnou sedativní léčbou, zejména zvýšenou emoční reaktivitu a dráždivost.

Podání:

Státní zastupitelstvo podalo podnět k zahájení řízení o omezení způsobilosti k právním úkonům. Součástí je trestní oznámení pro dozření z přečinu poškození cizí věci, kterého se měl dopustit Aleš. Oznamovatel v daný den prováděl exekuci v místě bydliště podezřelého. Došlo ke konfliktu, podezřelý Aleš se rozběhl proti exekutorům se slovy, že je rozseká mačetou, nadával jim, rozběhl se za jedním z exekutorů. Několikrát udeřil do čelního skla jejich vozidla, sklo je zcela zničeno. Pak dostal záchvat, přivolanou zdravot. Službou byl odvezen k ošetření.

Posudek:

Aktuální porucha sice v současné době neomezuje rozpoznávací schopnosti vyšetřovaného, ale vzhledem k celkové poruše osobnosti s organickou deteriorací funkcí došlo u něj i k poruše afektivních funkcí a poklesu intelektu, takže v současné době je podstatně více manipulovatelný okolím a hrozí u něj riziko neadekvátního nakládání s finančními prostředky a podpisem pro něj nebo jeho okolí nevýhodných smluv.

Rozhodnutí:

Aleš se omezuje ve způsobilosti k právním úkonům tak, že je způsobilý hospodařit jen s finančními prostředky do výše 5.000,- Kč měsíčně, při všech ostatních právních úkonech musí být zastoupen opatrovníkem.

Analýza: Případová studie poukazuje na ochranu okolí z důvodu nekontrolovatelných útoků opatrovance, je na něj další exekuce. V současné době proběhlo ustanovení veřejného opatrovníka. Opatrovník se mu bude snažit pomoci při řešení dalšího postupu.

Případová studie č. 3

Popis vyšetřovaného:

Lád'a, věk 49 let, rozvedený. Bydlí ve společné domácnosti s rodiči, kteří jsou již staří. Dlouhodobě nikde nepracuje a v uspokojování svých potřeb je na ně odkázán. V minulosti byl dlouhodobě léčbě v psychiatrické léčebně. Opakovaně musela zasahovat Policie ČR, opakovaně byl projednáván pro přestupek. Lád'a se v současnosti nijak neléčí. Pro své agresivní chování je nebezpečný svému okolí. Rodiče před návrhovatelem opakovaně vyjádřili obavy o své zdraví.

Podání :

Návrh na zbavení způsobilosti k právním úkonům na zahájení řízení o způsobilosti k právním úkonům Ládi podal jeho bratr. Dle názoru návrhatele došlo v současnosti k výrazné progresi duševního onemocnění bratra a vyznačuje se nekontrolovatelnými verbálními i fyzickými útoky na své okolí, včetně rodičů, nejvíce po požití alkoholických nápojů. Bratr navrhuje, aby byl jmenovaný zbaven způsobilosti k právním úkonům.

Posudek:

Lád'a trpí duševním onemocněním, které není jen přechodného rázu – Alkoholovou paranoidně halucinatorní psychosou při závislosti na alkoholu. Dále zjištěna impulzivní porucha osobnosti. Uvedená alkoholová psychóza je duševním onemocněním v pravém slova smyslu a u jmenovaného se projevuje těžkým postižením psychického stavu – kvalitativními poruchami vnímání (sluchovými a tělovými halucinacemi), kvalitativními poruchami myšlení (paranoidní bludy) při současném chybění náhledu chorobnosti. Proto postižení není schopen činit žádné právní úkony, ale je schopen hospodařit s částkami, které zajišťují denní potřeby. Vyšetřovaného lze vyslechnout soudem a lze mu doručit soudní rozhodnutí, bez negativního vlivu na jeho zdravotní stav. Vyšetřovaný není v důsledku postižení duševního stavu (viz bod 2) schopen porozumět smyslu, účelu a důsledkům voleb.

Průběh:

S ohledem na to, že vyšetřovaný si ne zvolil toho, kdo ho bude v řízení zastupovat, tedy opatrovníka, byl mu ustanoven opatrovník z řad advokátů, který vyšetřovaného po celou dobu tohoto řízení zastupoval a chránil jeho zájmy.

Je přiložen výpis z evidence přestupků městského úřadu ze dne 27.9.2010, Láďa od roku 2006 do září 2010 uznán vinným ze spáchání 7 přestupků proti občanskému soužití Zpráva z obce Vír ze dne 8.10.2010: vyšetřovaný žije ve společné domácnosti s rodiči, mají kolem 80-ti let, jsou vážně nemocní a nejsou schopni tlumit jeho excesy. Jmenovaný znepríjemňuje život lidem v okolí, uráží je a slovně napadá, docházelo k výhružkám, např. založením požáru. V minulosti jich skutečně několik založil. Později sypal na příjezdové komunikaci hřebíky, vyvolával rvačky. Pokud víme, požívá alkoholické nápoje. Neustále nutí Policii ČR k nesmyslným výjezdům. V přestupkovém řízení vystupoval vícekrát.

Šetření Policie ČR z 6.10.2010: Od roku 2007 do současné doby bylo prováděno šetření ve věci přestupků proti občanskému soužití. Vždy se jednalo o obtěžování sousedů, kdy je slovně napadá a obtěžuje schválnostmi (celkem 11x). Za stejné období učinil Láďa různá oznámení na zdejší součásti Obvodní oddělení Policie ČR. Většina oznámení je zmatená, jednání se jmenovaným, je problémové vzhledem k jeho chování, vystupování a zmatenému jednání, kdy uvádí, že je sledován a odposloucháván neznámými silami apod. (celkem 15x).

Lékařská zpráva vyšetřovaného z 13.10.2010. Jmenovaný je v její ordinaci léčen od roku 1993. V anamneze je vředová choroba žaludku, v r. 2003 se na vlastní žádost léčil v protialkoholní léčebně pro závislost na alkoholu, osobnost s psychopatickými rysy (nezdrženlivá). Nemá další zprávy o jeho event. psychiatrické léčbě. V její ordinaci je léčen pro hypertenzi, pro léky chodí pravidelně. V r. 2006 bylo z jeho dechu 2x cítit alkohol, pokřikoval na lékařku i sestřičku, byl hrubý. Lékařka odhaduje, že asi před 10-ti lety s ní Policie sepisovala protokol, protože si na ni stěžoval až v Praze... blíže neví. V posledních 4 letech s ním problémy nemá, v ordinaci se chová slušně.

Státní zástupce navrhl, aby byl vyšetřovaný Láďa. zbaven způsobilosti k právním úkonům. Tentýž návrh učinil opatrovník i navrhovatel.

Rozhodnutí:

Soud s ohledem na shora uvedené skutečnosti byl proto zbaven způsobilosti k právním úkonům. Soud vyšetřovaného zcela zbavil způsobilosti k právním úkonům a to i přes to, že znalec uvádí, že je schopen hospodařit s finanční částkou, která zajišťuje jeho denní potřeby. Soud k tomuto závěru dospěl poté, co zjistil, že vyšetřovaný nikde nepracuje, žije v domě svých rodičů, nemá žádný příjem, vymáhá peníze od rodičů a v podstatě na nich parazituje. Neléčí se, nemá na svoje onemocnění náhled. Pokud tedy nemá žádné svoje finanční prostředky, se kterými by mohl hospodařit, soud vidí zcela nepraktické omezení ho ve způsobilosti k právním úkonům v tom směru, že je schopen hospodařit s určitou finanční částkou, která by jeho každodenní potřeby zajišťovala. Soud je přesvědčen o tom, že je třeba, aby se vyšetřovaný podrobil léčení a to především protialkoholnímu. Pokud pak bude schopen pracovat, a bude mít svůj vlastní příjem, nebo mu bude přiznán invalidní důchod, bude moci být uvažováno o tom, zda mu určitou finanční částku ponechat, aby svoje potřeby pokryl. Nic pak nebrání tomu, aby on, nebo opatrovník podal návrh na změnu tohoto soudního rozhodnutí.

Soud předvolal vyšetřovaného k jednání, ten se nedostavil, pouze telefonoval soudkyni, které sprostě nadával, bez jakéhokoliv dalšího uvedení důvodu.

U jednání soudu uvedl navrhovatel, jako bratr vyšetřovaného, že je ochoten vyšetřovanému opatrovníka do budoucna vykonávat. S ohledem na tyto skutečnosti byl tedy bratr ustanoven vyšetřovanému opatrovníkem.

Analýza: Tato studie je příkladem toho, že zde je v zájmu opatrovance, aby začal léčbu, se kterou on by nesouhlasil, v současné době může proběhnout léčba se souhlasem opatrovníka, který se snaží léčbu zajistit.

Popis vyšetřované:

Jarmila, věk 26 let, svobodná. Jarmila je pro těžkou mentální retardaci v nižších polohách pásma při lehké DMO, autistické rysy, poruchy chování a další zdravotní problémy umístěna v ÚSP S. k celoročnímu pobytu. Na základě speciálně pedagogické vyšetření diagnosticko-metodické oddělení ÚSP doporučuje zbavení způsobilosti k právním úkonům.

Podání:

Návrh na zbavení způsobilosti k právním úkonům podala matka.

Opatrovníkem byla ustanovena matka, která se o opatrovanou stará řádně. Za Jarmilou jezdí na několika denní návštěvy a občas Jarmilu bere i na krátkodobě pobytu do domácí péče.

Průběh:

V roce 2009 při podání zprávy ve věci opatrovnictví poukazuje ústav na spolupráci matky opatrovnice, kdy je dle sdělení trochu problematická, pokud od matky něco potřebují, musí ji většinou několikrát upomínat, než požadované dodá. I na oddělení se občas řeší nějaké neshody, nařčení nebo nedodržování dohodnutých pravidel. Přes tyto obtíže ale spolupráce v podstatě funguje. Je s nimi v kontaktu, o zdraví Jarmily se zajímá.

Ve zprávě Domov sociálních služeb S., kde je Jarmila umístěna, poukazují na kapesné do rodiny – půjčku z depozitního účtu Jarmily matkou – opatrovnici, která slíbila, že část peněz splatí zpět, ale zatím se takto neděje.

V květnu 2009 se ustanovuje kolizní opatrovník pro řízení o uzavření a schválení kupní smlouvy. Opatrovnice, opatrovanka a bratr opatrovanky Martin jsou spoluvlastníky bytu. Opatrovanka je vlastnící 1/6 bytu. Opatrovanka je celoročně umístěna v ÚSP, byt není rodinou využíván, slouží k pronájmu, v současné době byl byt delší dobu neobsazen, proto se rodina rozhodla byt prodat. Z důvodu možné kolize zájmů nemůže opatrovnice svoji dceru v tomto řízení zastupovat, do funkce kolizního opatrovníka opatrovnice navrhla pana P., který s ustanovením souhlasil. Soud rozhodl tak, že do funkce kolizního opatrovníka pro skutečnosti soud rozhodl tak, že do funkce kolizního

opatrovníka pro řízení o uzavření a schválení kupní smlouvy ustanovil pana P. Kolizní opatrovník byl ustanoven na základě ust. § 30 o.z. ve spojení s § 22 odst. 2 občanského zákoníku. Z předložené kupní smlouvy, výsledku opatrovnice a kolizního panovníka soud zjistil, že opatrovankyně Jarmila má spoluvlastnický podíl na nemovitosti ve Slovenské republice, který získala z dědictví po svém zemřelém otci. Opatrovankyně Jarmila uvedené nemovitosti žádný způsobem nevyužívá, nemá z nich žádný prospěch. Byla uzavřena kupní smlouva na předmětné nemovitosti (jde o byt na Slovensku), kde všichni spoluvlastníci převádějí předmětné nemovitosti do výlučného vlastnictví fyzické osoby. Cena předmětné nemovitosti odpovídá ceně určené znaleckým posudkem, rovněž prostředky odpovídající spoluvlastnickému podílu opatrovankyně Jarmily představují částku 8852,- EUR. Opatrovnice uvedla, že předmětné finanční prostředky opatrovankyně chce z části použít na úhradu kupní ceny osobního automobilu, který bude sloužit především k návštěvám opatrovankyně Jarmily v ÚSP a dále k převozu z ÚSP do bydliště na dovolenkové pobyty, když doprava opatrovankyně hromadným dopravními prostředky s ohledem na její postižení není možná. Opatrovnici Jarmily byla uložena povinnost předložit vyúčtování finančních prostředků opatrovankyně ke schválení opatrovníckým soudem. Opatrovankyně Jarmily byla při uzavření a schválení předmětné smlouvy zastoupena soudem ustanoveným kolizním opatrovníkem P., který situaci a poměry opatrovankyně dobře zná, před soudem uvedl, že dle jeho názoru je předmětná kupní smlouva v souladu se zájmy opatrovankyně.

Uzavřená kupní smlouva není v rozporu se zájmy opatrovankyně Jarmily, zbavené způsobilosti k právním úkonům. Spoluvlastnický podíl opatrovankyně k nemovitostem na Slovensku jí nepřináší žádný prospěch a finanční prostředky získané úhradou kupní ceny je nutné použít v souladu se zájmy opatrovankyně. Soud proto předmětnou smlouvu za opatrovankyni podle § 179 o.s.ř. v spojení s § 28 o.z. schválil.

Poté došlo k předvolání opatrovnice – matky, která k věci uvádí :

Nedokážu říci, z jakého důvodu jsem dceři peníze na účet nevložila. Taktéž nedokážu říci, proč jsem doposud nezaložila dceři nový účet, na který měla být složena kupní cena z prodeje bytu v Nitře. Tyto peníze má nyní můj syn na svém účtu. Beru na vědomí poučení soudu, že pokud nebudu řádně spravovat majetek opatrovanky, může být věc předložena státnímu zastupitelství k prošetření, zda nelze v mém jednání spatřovat trestný čin.

Zavazuje se, že do konce března 2010 vloží na účet dcery Jarmily částku 69.000,- Kč. Měla doplatit na účet finanční prostředky do částky 99.000,- Kč. Na účtu dcery opatrovance je asi 10.000,- Kč, 20.000,- Kč bych si nechala na nezbytné výdaje pro rok 2010 (o čemž by soudu ke konci roku 200 předložila vyúčtování), takže by dceři doplatila 69.000,- Kč. Taktéž se zavázala, že do konce března 2010 dceři založí nový účet v EUR, kde bude vložena částka 8.852,- EUR.

Do budoucna by chtěla pořídit nový automobil. Chce si žádat o příspěvek na Městském úřadu ve Ž. Část by hradila matka a o část finančních prostředků by poté požádala soud, aby byly uvolněny z účtu mé dcery. Prozatím nemá představu, kolik bude automobil stát, chtěla by nový, za dcerou jezdí často.

Rozhodnutí: V roce 2011 soud zahájil řízení o změně opatrovníka u zbavené způsobilosti k právním úkonům Jarmily. Opatrovnice – matka se zprošťuje funkce opatrovníka Jarmily, neboť řádně nenakládala s majetkem opatrovanky, proto je v současné době proti ní vedeno trestní stíhání. Policií ČR jí bylo sděleno obvinění pro zločin zpronevěry podle § 206 odst. 1,3,4 písm. b) tr. zákoníku. Opatrovnice je povinna soudu do 10-ti dnů od právní moci tohoto usnesení soudu vrátit Listinu o ustanovení opatrovníka.

Byl ustanoven nový - veřejný opatrovník Jarmile, kdy je opatrovník oprávněn opatrovanku zastupovat při všech právních úkonech, při nakládání s majetkem a finančními prostředky. Záležitosti přesahující rámec běžného hospodaření podléhají schválení soudu.

Analýza: Tato případová studie poukazuje na zneužití postavení opatrovníka, důležitost kontroly a podání zpráv o hospodaření s majetkem a penězi opatrovanců.

Popis vyšetřovaného:

Jiří, věk 87 let, rozvedený, starobní důchodce, vysokoškolské vzdělání. Na Jiřího bylo podáno trestní oznámení sanitářem, kterého Jiří, dle jeho názoru, bezdůvodně napadl, způsobil mu zranění. Byly zahájeny úkony trestního řízení pro trestný čin ublížení na zdraví, ale usnesením téhož orgánu byla věc podezření ze spáchání trestního činu ublížení na zdraví kterého se měl dopustit vyšetřovaný, zastavena.

Podání:

Okresní státní zastupitelství podalo soudu podnět k zahájení řízení o zbavení či omezení ve způsobilosti k právním úkonům s odůvodněním, že při vyšetřování jeho údajné trestné činnosti bylo zjištěno, že po stránce psychické není v pořádku. Soud na základě tohoto podnětu státního zastupitelství zahájil řízení o zbavení či omezení ve způsobilosti k právním úkonům.

Posudek:

Ze znaleckého posudku se zjistilo, že Jiří trpí těžkou duševní chorobou – demencí převážně atroficko-degenerativního původu na bázi Alzheimerově choroby. Stupeň deficitu je těžký, nemocný je plně odkázán na péči okolí, nepamatuje si řadu základních, osobních údajů, jsou u něho těžké poruchy myšlení, těžké poruchy motivace s nelogickým chováním včetně agresivity, poruchy emocí, sociální i volní otupění. Není schopen samostatného života. Je zcela závislý na stálé péči okolí, není schopen pochopit těžké sociální situace, v nich se rozhodovat a jednat ve svůj prospěch. Porucha není jen rázu přechodného, má charakter trvalý s tendencí stále zhoršovat.

S ohledem na to, že vyšetřovaný Jiří si ne zvolil toho, kdo ho bude v řízení zastupovat, tedy opatrovníka, byl mu ustanoven opatrovník z řad advokátů, který vyšetřovaného po celou dobu tohoto řízení zastupoval.

Průběh: Vyšetřovaný Jiří se zbavuje způsobilosti k právním úkonům.

V okolí bydliště se hovoří o tom, že vyšetřovaný měl být zmanipulován k převodu svého majetku (formou smlouvy nebo závěti) na vzdáleného příbuzného.

Opatrovník předkládá soudu ke schválení za opatrovance jednak prohlášení o vlastnictví k nemovitosti a dále pak i kupní smlouvu. Navrhuje, aby oba tyto právní úkony byly za opatrovance schváleny, domnívá se, že jsou v jeho zájmu.

V návrhu na zahájení řízení opatrovník uvedl, že Jiří uzavřel smlouvu o prodeji pozemku. Smlouva byla uzavřena v r. 2008 na základě plné moci, kterou udělil Jiří K., Kupující byla M.. účastníci se dohodli na kupní ceně 170.000,- Kč, přičemž cena stanovená znaleckým posudkem činila 135.000,- Kč. Tyto peníze byly údajně na účet opatrovance zaplacený a byly použity jednak na zaplacení poplatků spojených s prodejem byt, který následoval po prodeji garáže a jednak na krytí nákladů spojených s péčí opatrovance v LDN ve výši asi 20.000,- Kč. Zbytek v hotovosti ve výši 135.000,- Kč měl být uložen na účet. Je zřejmé, že udělená plná moc K. je neplatným právním úkonem, neboť byl činěn osobou trpící duševní poruchou a ta jej činila k takovému úkonu neschopného. Kupní smlouva je neplatná a mezi Jiřím a manželkou M. pak došlo k uzavření nové smlouvy. Opatrovník se domnívá, že shora uvedené prohlášení neplatnosti i nová kupní smlouva, není proti zájmům opatrovance, jednak uzavřením původní kupní smlouvy vystavoval opatrovance pan M. právní nejistotě, kde v budoucnu by mohlo dojít k tomu, že by zjistila, že předmětné nemovitosti de facto nevlastní a uzavření nové kupní smlouvy není také proti jeho zájmům, když ten garáž neuvžívá.

Jiří je ubytován v Domově se zvláštním režimem, kde má 24 hodinový dohled nad svojí osobou i stálou péčí, což je nutné, neboť degenerace jeho osobnosti, zejména po stránce duševní, pokračuje a není v podstatě schopen samostatného života. Nemovitosti a garáž tak stejně neuvžívá. Co se týče finančních prostředků, které byly za nemovitosti vyplaceny, to bude předmětem dalšího šetření, které opatrovník provede, příp. i soud, aby bylo zjištěno, na jakém účtu se peníze nacházely a dále pak, jako s těmito penězi naloženo. Pokud peníze na účtu budou, bude s nimi opatrovník moci disponovat se souhlasem soudu.

Soud po takto provedeném dokazování schválil za opatrovance shora uvedené právní úkony, když dospěl k závěru, že tyto neodporují právním předpisům a nejsou proti zájmům opatrovance.

Jiří získal v souvislosti s prodejem družstevního bytu 1.350.000,- Kč. V současné době je hlášen trvale na shora uvedené adrese, přičemž jeho zdravotní stav neumožňuje, aby bydlel sám bez pomoci dalších osob. Finanční prostředky, které opatrovanec získal prodejem družstevního bytu chce opatrovník využít ke zlepšení života opatrovance v Seniorpenzinou FIT. Ten má zde zajištěno bydlení, stravu a potřebné služby. V celém zařízení jsou pro potřeby hygieny k dispozici pouze sprchy. Opatrovník by chtěl pořídit opatrovanci právě pro problémy, která má s chůzí a se zvedáním nohou, speciální vanu ARIOPARKER, kterou má možnost umístit do stísněného prostoru, který jim byl vedením Seniorpenzinu FIT nabídnut. Vana má i perličkovou úpravu, takže by si mohl opatrovanec v ní příjemně relaxovat. S instalací vany budou samozřejmě spojené další výdaje s vybudováním potřebných rozvodů vody a elektrické vany je 294.043,- Kč, na stavení práci asi 100.1000,- Kč. Dále by chtěl pořídit opatrovanci i kvalitní velkoplošný televizor s domácím kinem, aby si mohl volný čas zpříjemnit sledováním televize. K tomuto účelu by pořídil zařízení v celkové hodnotě do 40.000,- Kč. Rád by opatrovník ještě opatrovanci pořídil pohodlné masážní křeslo, které by mohl za asistence personálu používat, přičemž cena masážního křesla se pohybuje kolem 50.000,- Kč. I v současné době je mu poskytována, samozřejmě za úhradu, nadstandardní péče a to zejména mu jsou zajištěny procházky po okolí, návštěvy cukrárny apod.

Protože se jedná o záležitost přesahující rámec běžného hospodaření, opatrovník žádá soud, aby se k této věci vyjádřil a případně mu dal souhlas s uvolněním finančních prostředků. Uvedl, že je přesvědčen o tom, že jejich pořízením dojde k uspokojení potřeb opatrovance. Procházky a přítomnost jiné osoby, perličková lázeň, sledování televize a relaxační masáže jsou činnosti, kterými si může opatrovanec zpříjemnit poslední roky života. Při využití všech položek dojde k prožitku, který je schopen i přes své onemocnění intenzivně vnímat. Každý emoční stimul má pro opatrovance obrovský význam pro zpomalení průběhu jeho nemoci. Opatrovník setrval na svém návrh a uvedl, že opatrovanec disponuje značnými finančními prostředky, jejichž použitím může si poslední roky života výrazně zpříjemnit, navíc nemá téměř žádné příbuzné, jen prasnynovce, který za ním jezdí a finanční prostředky, které má našetřené, by připadly státu, příp. tomuto příbuznému.

Rozhodnutí: Podle § 28 občanského zákoníku a § 179 a § 193 odst. 1 o.s.ř. jestliže zákonní zástupci jsou povinni spravovat majetek těch, které zastupují, a nepatří-li to mezi běžné záležitosti, je k nakládání majetku třeba schválení soudu. Schválení soudu je třeba také k platnosti právního úkonu, který byl za takovou osobu učiněn. V daném případě soud rozhodl tak, že udělil opatrovníkovi souhlas, aby z účtu opatrovance čerpal finanční prostředky na pořízení shora uvedených věcí a služeb.

Soud nepochybuje o tom, že opatrovník si bude počínat jako řádný hospodář, který s finančními prostředky opatrovance bude disponovat tak, jako by disponoval se svými finančními prostředky, tzn. uvážlivě a účelně.

Analýza: Tato případová studie přibližuje neplatnost smlouvy a důležitost právních úkonů. Vyšetřovaný v průběhu řízení zemřel, nestihl si užít nového vybavení, o které se bude nyní jednat, zda zůstane sociálnímu zařízení.

Popis vyšetřovaného:

Petr, věk 53 let, ženatý, bydlí v rodinném domě. Vyšetřovaný je znám na různých institucích včetně městského úřadu tím, že podává různé stížnosti a domáhá se nápravy různých problémů, jak uvedla jeho manželka, je v léčbě, a to i v psychiatrické léčbě a musí brát pravidelně léky. Protože má problémy s bráním léků, musí také jednou za měsíc chodit na injekci a pokud tak nečiní, pak jeho chování je špatné. Dělá různé věci, vypíná elektriku, odšroubovává lustry, chová se neadekvátně. Není ve městě jediná instituce, kterou by svými stížnostmi neobešel. Chová se v podstatě jako nepovedené dítě. Když už je to pak neúnosné, snaží se všichni, aby byl hospitalizovaný v psychiatrické léčbě.

Podání návrhu:

Okresní státní zastupitelství podalo podnět k zahájení řízení o přezkoumání způsobilosti k právním úkonům u Petra s odůvodněním, že ten na různé instituce podává písemná podání, z nichž je zřejmé, že trpí duševní chorobou, která zřejmě není přechodného rázu a z tohoto důvodu vzniká pochybnost, zda je pro tuto poruchu schopen činit právní úkony. Taktéž městskému úřadu je vyšetřovaný dobře znám, protože se opakovaně na odbor sociální věci a zdravotnictví dostavoval s různými informacemi. Jeho manželka uvádí, že vyšetřovaný trpí duševním onemocněním, pro které bývá hospitalizován v psychiatrické léčbě.

Soud na základě tohoto podnětu s přihlédnutím k obsahu zprávy, zahájil řízení, které se týká přezkoumání způsobilosti k právním úkonům Petra. Zároveň mu ustanovil opatrovníci manželku Olu tak, jak si vyšetřovaný sám přál. Ona s funkcí opatrovníka souhlasila.

Posudek:

Tento špatný psychický stav je dlouhodobý. Poprvé se u něho psychické problémy projevíly v 29 letech, kdy se zhroutil, pak ve 40 letech jeho věku se to zopakovalo, postupem doby a s přibývajícím věkem jeho věku se to zhoršuje. I syn M. uvádí, že pokud otec nebere léky, pak je neradno s ním v takovém stavu přijít do kontaktu. To pak se chová neadekvátně, útočně, chodí do města za různými lidmi a na různé

instituce, kde si stěžuje. Mají obavy, aby majetek ve stavu, kdy nebere léky, nerozdal, nebo nezpronevěřil. Nad nemocí nemá náhled. M. trpí dle znalce závažnou duševní poruchou, která není jen přechodného rázu, a to paranoidní schizofrenií. Ta u něho trvá už 30 let, má nepříznivý průběh a projevuje se těžkým postižením psychického stavu, kvalitativními poruchami vnímání i myšlení.

Proto toto onemocnění není schopen činit žádné právní úkony, ale je schopen hospodařit s drobnými částkami, které mu zajišťují denní potřeby a znalec se domnívá, že by to mohla být částka do 2.000,- Kč, která by byla rozdělena do 4 menších částek, třeba po 500,- Kč, aby je vyšetřovaný neutratil najednou za nepotřebné věci.

Průběh:

Takto v podstatě funguje, když jeho manželka, v tomto řízení opatrovnice, mu peníze dává. Z počátku se znalec vyjádřil tak, že není schopen vyšetřovaný posoudit smysl voleb, ale později u jednání soudu, kdy setrval na závěrech znaleckého posudku, uvedl, že by mohl k volbám jít, i když obsah a smysl voleb chápe zkresleně. Pokud ale má oblíbenou stranu, kterou volí a chce se tímto způsobem na chodu tohoto tátu podílet, necht' si k volbám jde. Sám vyšetřovaný vysvětlil, jak vnímá a chápe institut voleb. Uvedl, že je to právo občana účastnit se státního dění, volit že se může od 18 let, Petr k volbám chodí pravidelně. Poslouchá rozhlas i televizi, teď je ve státě nepořádek. Navíc o sobě prohlašuje, že má velké léčitelské schopnosti, nabízí svoje služby svému okolí a v podstatě diagnostikoval soudkyni, znalce i státního zástupce.

Rozhodnutí:

Vydaný rozsudek okresního soudu o omezení způsobilosti k právním úkonům napadl Petr odvoláním. Namítl, že jeho zdravotní stav se nakolik zlepšil, že je schopen jako lidový léčitel léčit duševní nemoci nejen své, nýbrž i jiných osob s těmito duševními poruchami. Žádal, aby jeho léčitelské schopnosti byly vyzkoušeny. Nesouhlasil ani s doplňujícím rozsudkem. Namítl, že k omezení není důvodu, neboť se v životě ničím neprovinil. Je si plně vědom svého chování. Žádal, aby byl zbaven všech obvinění.

Odvolací soud tak má za to, že pokud se vyšetřovaný podrobuje předepsané léčbě, k situacím, kdy by ohrožoval majetkové poměry své či rodiny, nedochází. Dostatečným opatřením k ochraně výše popsaných zájmů se tak jeví ambulantní léčení doprovázené pomocí manželky vyšetřovaného, kterou Petr nyní akceptuje. Omezení vyšetřovaného

ve způsobilosti k právním úkonům za účelem ochány majetku tak pro tuto chvíli není nezbytným.

Analýza: Petr na základy rozhodnutí Krajského soudu se neomezuje k právním úkonům. Pokud by v budoucnu došlo ke zhoršení zdravotního stavu Petra k trvalému prohloubení projevů jeho dušení poruchy či k tomu, že rodina vyšetřovaného by nebyla schopna či ochotna poskytovat mu dále pomoc v současném rozsahu, mohlo by být ohledně jeho způsobilosti k právním úkonům rozhodováno nově, a to s odlišným výsledkem.

Popis vyšetřovaného:

Ivo, věk 79 let, vdovec, hospodařil celý život jako soukromý zemědělec, obdělával pozemky kolem své samoty. Žije u něho Dana, která se mu stará o domácnost. Dana, která se stará o vyšetřovaného, podala soudu zprávu, že v roce 1993 vydědil Ivo svoji dceru i syna a další potomky pro špatné chování, neposkytnutí pomoci ve stáří a hrubé chování. A jejich životní postoj mu nezaručoval, že budou pokračovat v tradici a rodový majetek by promrhali. Dana končí zprávu s tím, že díky její péči je Ivo ještě na živu, jinak by pro nezájem svých dětí skončil kdoví jak. Místo poděkování se jeho děti snaží znepříjemnit mu jeho stáří. Dále dokládá zprávu ošetřujícího lékaře.

Podání:

Podnět podává dcera vyšetřovaného. Důvodem k podání návrhu je skutečnost, že otec již není schopen samostatné životní existence a je úplně závislý na pomoci jiné fyzické osoby. Jeho duševní stav je takový, že není způsobilý činit vůbec žádné právní úkony, je u něj vyloučena jakékoliv orientace.

Do řízení vstupuje okresní státní zastupitelství.

Průběh:

Z lékařské zprávy bylo zjištěno, že vyšetřovaný je zcela nepohyblivý a potřebuje stálý dohled a pomoc druhé osoby při všech životních úkonech. Po psychické stránce je i přes pokročilé cévní onemocnění mozku nyní orientován osobou, místem i časem. Sleduje televizní pořady, je o nich schopen hovořit. Změnu jeho právní způsobilosti nepovažuje za potřebnou.

Podle § 187 odst. 1 o.s.ř. je vyšetřovaný oprávněn dát se jako účastník zastupovat v řízení zástupcem, jehož si zvolí. Ne zvolí-li se vyšetřovaný zástupce, ustanoví mu předseda senátu opatrovníka pro řízení z řad advokátů. Jelikož si vyšetřovaný do dnešního dne svého zástupce nezvolil, ustanovil mu soud opatrovníka z řad advokát, který bude jmenovaného po právní moci tohoto usnesení v řízení zastupovat.

Posudek:

Znalec vyzval dceru, aby se s otcem dostavila ke znaleckému zkoumání. Uvedená písemně sdělila znalci, že s bratrem nemohou být při vyšetření nápomocni, důvodem je

skutečnost, že paní, která bydlí u otce je do domu nepustí, všechny přístupu do domu zavřela tak, aby s bratrem do rodného domu nemohli vstoupit. Manipulaci s pacientem považuje znalec za nehumánní a přímo ohrožující jeho život. Případné vyšetření je možné provést pouze v místě bydliště.

Znalec ve zprávě závěrem uvedl, že spolu s degenerativním procesem ve stáří ovlivňuje negativně Parkinsonova choroba řeč, myšlení, paměť a jiné kognitivní funkce. Choroba upoutala vyšetřovaného na lůžko a znemožňuje mu trvalé jakýkoliv pohyb a vyžaduje si soustavné a trvalé ošetřování a pomoc jiné osoby. Nemocný je plně odkázán na pomoc druhých a vyžaduje náročnou komplexní ošetrovací péči.

Poté se vyšetřovanému přitížilo a proto znalkyně od dalšího vyšetřování upustila, neboť s ním nebylo možné navázat jakýkoliv kontakt a standardizovaně ho vyšetřit. Dušení poruchy, kterými vyšetřovaný trpí, nejsou jen rázu přechodného. Pro uvedenou Parkinsonovu chorobu je vyšetřovaný nesamostatný ve svém rozhodování, nemůže se slovně plynule vyjadřovat, brání se, verbalizovat své myšlenkové obsahy, jednat s úřady a podepisovat úřední listiny.

Rozhodnutí:

Soud ve věci vydal rozsudek, kdy vyšetřovaného zbavuje způsobilosti k právním úkonům.

Vyšetřovaný prostřednictvím svého opatrovníka to advokáta podal ve věci odvolání, odvolací soud rozsudek prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Analýza: Vyšetřovaný v průběhu řízení zemřel, nebyl mu ustanoven žádný opatrovník a jeho děti v současné době podaly v dědickém řízení návrh na přezkoumání dědictví i když se o otce nestaraly a on je vydědil, ale mají za to, že jim opatrovnictví nebylo umožněno.

Případová studie č. 8:

Popis vyšetřovaného:

Michal, věk 25 let, svobodný. Po dopravní nehodě došlo u Michala k poranění mozku, také životně důležitých orgánů a on nebyl schopen dát souhlas s hospitalizací v nemocnici. Soud zjistil a vzal za prokázané, že umístění Michala je hospitalizován bez svého souhlasu důvodně. Další dodržení nemocného ve zdravotnickém zařízení je nutné. Jmenovaný není schopen vnímat význam a průběh jednání a není schopen pochopit smysl rozhodnutí. Je těžce postižen, při havárii došlo k výraznému postižení mozku a to jako funkcí kognitivních – psychotických, tak i motorických – hybných. Proto je umístěný v trvalém bezvědomí a je prakticky ochrnutý na všechny končetiny. Dále došlo k postižení obou plic, ke zlomenině horní a dolní čelisti, zlomenině pravé lopatky. Neudrží moč ani stolici, sám nepřijímá potravu, ta se mu dodává přímo do žaludku. Soud vyslovil, že další držení Michala v ústavu zdravotnické péče je přípustné a stanovil zadržení na jeden rok.

Podání:

Návrh podala matka. Vyšetřovaný Michal je v současné době plně odkázán na péči třetí osoby, je krmen sondou pouze tekutou stravou, imobilní, neudrží se v sedě. Péče o něj je zajišťována profesionální pečovatelkou a matkou. Je v pravidelném sledování odborných lékařů.

Průběh:

Po dopravní nehodě došlo u Michala k poranění mozku a dále životně důležitých orgánů a on nebyl schopen dát souhlas s hospitalizací v nemocnici. Soud zjistil a vzal za prokázané, že umístění Michala je hospitalizován bez svého souhlasu důvodně. Další dodržení nemocného ve zdravotnickém zařízení je nutné. Jmenovaný není schopen vnímat význam a průběh jednání a není schopen pochopit smysl rozhodnutí. Je těžce postižen, při havárii došlo k výraznému postižení mozku a to jako funkcí kognitivních – psychotických, tak i motorických – hybných. Proto je umístěný v trvalém bezvědomí, je prakticky ochrnutý na všechny končetiny. Dále došlo k postižení obou plic, ke zlomenině horní a dolní čelisti, zlomenině pravé lopatky. Neudrží moč ani stolici, sám

nepřijímá potravu, ta se mu dodává přímo do žaludku. Soud vyslovil, že další držení Michala v ústavu zdravotnické péče je přípustné a stanovil zadržení na jeden rok.

Posudek:

Ve věci byl zpracován znalecm posudek z oboru psychiatrie, ze kterého bylo zjištěno, že vyšetřovaný Michal trpí těžkou duševní poruchou – apatickým syndromem v důsledku těžkého mozkového traumatu a rozvinul se komatózní stav s ochrnutím hybnosti a selháváním vitálních funkcí. V současné době je vyšetřovaný Michal v domácím prostředí, při vyšetření je zcela apatický a nehybný, není možné s ním navázat jakýkoliv smysluplný kontakt, je však zcela apatický a nehybný, není možné s ním navázat jakýkoliv smysluplný kontakt, je však nepochybná reakce na matku a na její slovní podněty, kdy při opakovaném oslovení lehce pootáčí hlavu směrem k ní, sledování pohledem očí je sporné, je však patrna i nevýrazná změna do té doby zcela prázdného mimického výrazu. Takto vyšetřený reaguje opakovaně. Tato duševní porucha není jen přechodného rázu ve smyslu konkrétně stanovitelného časového horizontu. Znalec uvádí, že i v nepříznivějším případě úspěšnosti rehabilitace a dalšího vývoje bude cesta vyšetřovaného ke každému úspěchu rozhodně dlouhodobého rázu a dá se očekávat, že by soustavným nácvikem mohly dosud počínající známky zlepšování být dále rozvíjeny a posilovány, přičemž nelze v současné době ani hypoteticky určit nějaký časový horizont lepšího vývoje.

Rozhodnutí:

Vyšetřovaný Michal je zbaven způsobilosti k právním úkonům. Opatrovníkem Michala pro výkon konkrétních právních úkonů a to přebíráním úředních zásilek, zastupování před soudy a jinými státními orgány, zastupování při jednání s pojišťovnou a přebírání pojistného a přebírání nemocenských dávek je matka.

Analýza: Opatrovanec je upoután na lůžko a je bezmocný, opatrovnictví matky je pro něj velkým přínosem.

Popis vyšetřované:

Lucie, věk 55 let, rozvedená, s lehce defektním intelektem vymyká normě primární rodiny. Její osobnost vykazuje známky úpadku sociálního – žije bizarním, přírodním do jisté míry bezdomoveckým způsobem života, od kterého ji chrání pouze soustavné zásahy rodiny, úpadku citového – je bez zájmu o děti, vztah ke členům primární rodiny je spíše lhostejný, ač je zcela závislá na jejich péči, nechá se zneužívat a manipulovat osobností jejího přítele, evidentně svůj neprospěch. Podléhá alkoholu, symptomatickému abúzu, při sociálním a volním úpadku osobnosti nezvládá puzení po jeho požívání. Poškozuje se především materiálně, není schopna vůbec účelně hospodařit se svými finančními prostředky, utrácí je bezplánovitě, bezprostředně po jejich dosažení, automaticky pak očekává záštitu a péči primární rodiny. Do svých úvah o budoucnosti nadále zařazuje na ní parazitujícího přítele, včetně podílení se na výhodách, které jí péče okolí zajistí.

Podání:

Na základě podnětu OÚ byla omezena r. 1994 ve způsobilosti k právním úkonům. V podnětu je uvedeno, že v r. 1992 porodila dceru, která jí byla ihned odňata, protože Lucie není pro psychické onemocnění schopna o ni pečovat. Choroba u Lucie poprvé vzplanula akutně v poporodním období. Nemoc byla vyprovokována hormonálními výkyvy v údobí kolem porodu, projevil se neklid, dezorientace a zmatenost. U Lucie byla zjištěna závažná duševní choroba chronické schizofrenie. Jde o těžké dušení onemocnění, které postihuje celou strukturu osobnosti, mění vztah k okolí a obecně ke skutečnosti, narušuje schopnost nemocného srozumitelně jednat a racionálně se chovat. Je hrubě narušeno myšlení, cítění, jednání, dochází k dezorganizaci, rozvolnění psychických funkcí, které potom fungují ve vzájemném nesouladu, postupně dochází k jejich úpadku.

Posudek:

Podle formy onemocnění bývají buď v převaze psychotické příznaky, jako jsou bludy (chorobné úsudky), halucinace (vjemy bez reálného podnětu), jindy poruchy hybnosti ať již ve formě výpadku, či naopak pohybů nezvyklých, bizarních, u dalších forem dochází ke změnám osobnosti a postupné ztrátě sociálních kontaktů.

Průběh:

Otec ve věci opatrovnictví uvedl, že celou záležitost zvažoval. Myslí si, že kdyby dělal dceři opatrovníka, nemělo by to žádný význam, vadí mu vzdálenost a nemá na ni vůbec žádný vliv. Včera s ní hovořil, probírali vše znovu, ona se cítí dotčena, že se někdo o ni vůbec zajímá. Otcí je známo, že žije s nějakým pánem, že spolu dohromady mají 6.000,- Kč, ale jak přijdou peníze, jsou tak dlouho v hospodě, až je propijí a pak nemají nic. Ví také, že ani I. opatrovnici dělat nechce, i když říká, že dcera jako za sestrou za ni chodí a že jí dává i jídlo. Myslí si, že ani další dcera D. nebude opatrovnici dělat, nemá smysl to ani u ní zkoušet, protože ona má svých starostí dost, je podruhé vdaná a její manžel aby to ani nedovolil. Ani bratr, jeho syn opatrovníka dělat nechce. Nabízel dceři, aby u něj bydlela, má v M. dvoupokojový byt, mohla by u něj žít alespoň přes zimu, když nechce celý rok, ví, že přespává někde v nějaké místnosti, kde není ani voda, ani teplo, nebo přespává ve stáji či na půdách. Je čistotná, koupe se, oblečení má také čisté. Snaží se o ni starat sestra, každou chvíli jí něco donese na sebe, nebo na nohy, ale opatrovníka jí dělat trvalé nikdo z nejbližších dělat nebude, protože nikoho neposlechne.

Rozhodnutí:

S ohledem na to, že uzavření nájemní smlouvy není běžnou záležitostí a s ohledem na to, zda vůbec opatrovanka byla oprávněna k podpisu této smlouvy a zda neměla být smlouva podepsána opatrovníkem, zahájil soud řízení o schválení, popř. neschválení předmětné nájemní smlouvy.

V současné době se rozhoduje o tom, zda Lucie nebude zbavena způsobilosti k právním úkonům, neboť její stav se zhoršil, zvýšila se konzumace alkoholu.

Analýza: Tato případová studie poukazuje na složitost při výběru opatrovníka, ne vždy a každý ho chce a může vykonávat a také na nezájem o život rodiny ze strany vyšetřované a její bizarní chování umocněné alkoholem, ze zpráv zaslané do spisu se zjišťuje, že bude zahájeno řízení o zbavení způsobilosti k právním úkonům, neboť okolnosti se změnily k horšímu.

Popis vyšetřovaného:

Vašek: věk 59 let, svobodný. V roce 1999 byl kvůli nadměrné závislosti na alkoholu v terminálním stádiu rozvoje s výraznou deprivací osobnosti a úbytkem rozumových schopností omezen způsobilosti k právním úkonům. V minulosti byl několikrát léčen v psychiatrické léčebně. Zde se seznámil se slečnou Evou asi před 14-ti lety. Po propuštění z léčebny byli oba v telefonickém kontaktu, zpočátku byl jejich vztah platonický a kamarádský a rozuměli si. Vašek navrhl Evě, že by spolu mohli žít, ona s tím souhlasila a tak spolu začali bydlet. Navzájem se mají rádi, společně opravují byt, kde s Evou bydlí, oba pobírají plný invalidní důchod, takže jsou finančně zabezpečeni. Nikdo z nich nemá žádnou vyživovací povinnost. Vašek dlouhodobě abstinguje, dle zprávy ošetřujícího lékaře se chová zodpovědně, dodržuje léčebná opatření a pravidelně chodí k lékařským kontrolním prohlídkám.

Podání:

Vašek prokázal, že je schopen abstinovat, podal návrh k soudu, ohledně povolení uzavření manželství se snoubenkou Evou. S Evou žijí téměř 3 roky ve společné domácnosti, dobře spolu vycházejí, stýkají se širší rodinou snoubenky, společně řeší veškeré záležitosti a nebyly zjištěny žádné kontraindikace, které by bránily uzavření manželství mezi nimi. Vašek nemá problémy s alkoholem a je si vědom potřeby nezbytné a doživotní abstinence. Snoubenci jsou si vědomi, jaké právní a faktické následky jsou spojeny s uzavřením manželství.

Posudek:

Vyšetřovaný trpí duševní poruchou, závislosti na alkoholu s degradací osobnosti, v současné době je ve fázi několikaměsíční abstinence. Aktuálně je motivovaný abstinovat, je emočně závislý na své současné partnerce, jejich společné soužití ho výrazně pozitivně motivuje do budoucna.

Rozhodnutí:

Soud povoluje omezenému ve způsobilosti k právním úkonům, uzavření manželství se snoubenkou Evou.

Analýza: Opatrovanec do budoucna uvažuje o podání návrhu na přezkoumání změny podmínek k vrácení způsobilosti k právním úkonům a pokud vše dodrží a okolnosti ze změny k dobrému, může se tak i stát.

4.4. Shrnutí:

Co spis, to životní příběh. Na shora uvedených případových studií jsem chtěla zhodnotit institut opatrovnictví, který je tak velice často kritizovaný, jaký je sociální dopad na praktický život opatrovance, jeho klady a zápory.

Výsledkem a mým závěrem po zpracování bakalářské práce je zjištění, že institut opatrovnictví tlumí nepříznivé sociální dopady na opatrovance a napomáhá tak při zvládnutí krizových situací osob, do kterých se může v dnešní uspěchané době, dostat každý z nás.

Kladem omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům je především ochrana okolí, zabránění uzavření pochybných smluv, které by byly v neprospěch opatrovance, kontrola hospodaření a nakládání s majetkem opatrovanců a kladem je i napomáhání opatrovanci, vedoucí ke zlepšení jeho sociální situace a jeho ochrana. Záporom je zneužití ze strany opatrovníka v jednom případě.

Klady převažují nad zápory.

Při zpracování případových studií jsem také došla k závěru, že na opatrovníky jsou kladeny velké nároky a nejlépe by bylo, kdyby zastávali funkci právníka, pedagoga, psychologa a přítele v jedné osobě. Obor sociální pedagogika je velkým přínosem při výkonu opatrovnictví, neboť přispívá ke zvládnutí složitých situací, které vyplývají z výkonu opatrovnictví.

Závěr

V teoretické části jsem zpracovala a rozebrala právní úpravu a vysvětlila základní pojmy a postupy, týkající se opatrovnictví osob omezených či zbavených způsobilosti k právním úkonům. Doufám, že jsem tímto přispěla k přehledu a představě čtenářů.

Celou práci, včetně výzkumu, jsem chtěla poukázat na zhodnocení institutu opatrovnictví z hlediska sociálního dopadu na praktický život opatrovance, jeho klady a zápory.

Závěr patří zjištění, že opatrovnictví je o náročná a nedocenená funkce. Jedním z důvodů je nedostatek podrobnějšího postupu legislativy, jak vykonávat opatrovnictví. S těmito nedostatky v postupu se potýkají jak opatrovníci, tak vyšší soudní úředníci, ale i soudci. Současná právní úprava je nedostatečná a nevyhovující. Ke změně této situace by mělo dojít od roku 2014, ale čas teprve ukáže, do jaké míry tato nová zákonná úprava přispěje ke zlepšení postavení institutu opatrovnictví.

Omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům je vážným zásahem do autonomie člověka a bývá často překážkou sociálního začlenění.

V praktické části jsem zpracovávala případové studie ze spisů Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou. Z těchto případů je zřejmé, že dochází i k nekontrolovatelným verbálním i fyzickým útokům na své okolí z důvodu nevhodného agresivního chování opatrovance a tak se stávají nebezpeční svému okolí. Dále jsem zjistila opačný příklad toho, kdy okolí zneužilo postavení opatrovance. Právní postavení osob, jejichž duševní stav – ať již pro duševní chorobu, duševní poruchu, poruchu osobnosti, nadměrného užívání alkoholu nebo pro stáří - jim neskýtá dostatečnou možnost náležitě posoudit následky jejich jednání a porozumět naší složité lidské pospolitosti.

Případová studie přiblížila konkrétní problémy a životy lidí, kteří jsou zbaveni či omezeni způsobilosti k právním úkonům. Je dobře, že lidé, kteří se nemohou v běžných situacích postarat sami o sebe, mají možnost, díky svým opatrovníkům, tyto situace zvládat a předcházet jim, aby nepříznivý sociální dopad na život opatrovance byl co nejmenší a takový je i výsledek případové studie. Nejde jenom o naplňování přání, potřeb opatrovaných, ale jde i o běhání a vyřizování záležitostí po institucích a úřadech. Opatrovník, který tuto funkci vykonává delší čas, ví, kam a na koho se obrátit, když přijdou problémy.

Opatrovnictví je velkým kladem, neboť v dnešní době může lehce dojít ke snadnému zneužití nesvéprávných osob, může dojít k podpisu nevýhodných smluv, někdy dochází i ke spoluúčasti na trestné činnosti, ale tito lidé jsou trestně odpovědní a i jim hrozí postih. Tito lidé jsou mnohdy odkázáni na sociální dávky nebo důchod, které mnohdy nepostačí k vykrytí běžných potřeb opatrovaného. Stává se, že někteří opatrovanci nemají žádný příjem a jsou zcela odkázáni na pomoc rodiny.

V současné době můžeme hovořit kladně o tom, že naše společnost zaznamenala veliké změny co do chování k lidem jakkoliv postiženým a záporný sociální dopad na praktický život opatrovance je co nejmenší, převažují klady nad zápory.

Při zpracování práce jsem si ověřila teoretické poznatky ze sociální pedagogiky, které úzce souvisí s opatrovnictvím, které netvoří jen zákony, ale hlavním cílem je ochrana a pomoc člověka.

Resumé

Bakalářská práce pojednává o problematice opatrovnictví jako jedné z forem péče o osoby omezené či zbavené způsobilosti k právním úkonům. V teoretické části popisují v několika kapitolách průběh řízení a důvody zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům. Dále se zabývá významem opatrovnictví, právy a povinnostmi opatrovníka. Empirická část bakalářské práce je věnována nové právní úpravě a rozhovoru se soudkyní a dále zpracování případových studií. Cílem je zhodnotit institut opatrovnictví na sociální dopad opatrovance, jeho klady a zápory.

Práci tvoří čtyři kapitoly.

V první kapitole vysvětlím důvody změny, zbavení, omezení způsobilosti a vrácení způsobilosti k právním úkonům.

Ve druhé kapitole vysvětlím řízení o způsobilosti k právním úkonům, které začíná podáním návrhu nebo podnětu, dále kdo je účastníkem řízení, průběh a dokazování, jaké formy rozhodnutí jsou a jaké existují opravné prostředky.

Třetí kapitola je jádrem věci a týká se institutu opatrovnictví a to jaké jsou druhy, řízení a výběru osoby opatrovníka, práv a povinností opatrovníka a zániku funkce opatrovníka.

Čtvrtou kapitolu tvoří praktická část případová studie vyšetřovaných, které vedly k omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům, nová právní úprava a rozhovor s JUDr. Hanou Novou. *Případové studie potvrzují kladný přínos institutu opatrovnictví.*

Anotace

Štikarová Marie. Opatrovnictví jako jedna z forem péče o osoby omezené či zbavené způsobilosti k právním úkonům. Bakalářská práce. Brno 2012. Stran 68

Práce se zabývá problematikou opatrovnictví jako jedné z forem péče o osoby omezené či zbavené způsobilosti k právním úkonům. Popisuje a rozebírá postup řízení omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům současné právní úpravy a seznamuje i se změnami nové právní úpravy. Poukazuje a zhodnocuje význam opatrovnictví na sociální dopad opatrovance, jeho klady a zápory. Popisuje návrhy a důvody omezení či zbavení osob k právním úkonům. Zabývá se i využitím sociální pedagogiky v oblasti opatrovnictví.

Klíčová slova:

Opatrovnictví, opatrovník, opatrovanec, způsobilost, omezení způsobilosti, zbavení způsobilosti, právní úkony

Štikarová Marie. Custody as a one of the forms of care for people handicapped or deprived of capability for legal transactions. The Thesis. Brno, 2012. Pages 68

My dissertation deals with custody problems and care for civil disabled people or people placed under the control of a guardian for legal transactions. It describes and analyses procedure of restricting or depriving eligibility for legal transactions and acquaints with changes of new legal regulation. It points out and evaluates importance of custody on social impact of the charge and appraises pros and cons. It describes suggestions and reasons for restricting or depriving rights of legal transactions. It also deals with using social pedagogy in custody sphere.

Keywords:

custody, custodian, charge, eligibility, restrict rights, deprive rights, legal transactions

Seznam použité literatury

1. Usnesení č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
2. Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník a související předpisy
3. Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
4. KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, 1 vyd., Praha: Portál, 2008, 316 s., ISBN 978-80-7367-383-3
5. KRAUS, B., *Teorie Výchovy*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2006
6. KRAUS B., SÝKORA P., *Sociální pedagogika I.*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2010
7. Kolektiv autorů, *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2008
8. MÜHLPACHR, P., *Sociopatologie*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2009
9. NAKONEČNÝ M., *Základy psychologie osobnosti*, Management Press, Praha 1993, 232 s., ISBN 80-85603-34-9
10. RADVAN, E., VAVŘÍK M., *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2009
11. ŘEHOŘ, A., *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2009
12. ŘÍČAN, P., *Psychologie osobnosti*, nakladatelství Orbis 1972, 332 s., 11-091-73
13. TKÁČ, J., *Základy psychiatrie*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2008
14. VÁGNEROVÁ, M., *Základy psychologie*. Vyd. 1., Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum 2005, ISBN 80-246-0841-3.
15. VAŠINA, L., *Základy psychopatologie a klinické psychologie*, IMS Brno, Brno 2010
16. Schreibová, D., *Právo a rodina*, Linde-nakladatelství Praha, ISSN 1212-866X
17. www.epravo.cz/top/clanky/rizeni-o-zbaveni-zpusobilosti-k-pravnim-ukonum-698...
[ze dne 15.9.2011](#)
18. www.kvalitavpraxi.cz/zparavodajstvi/zprava-ze-seminare-pravnizpusobilost-a-pod...
[ze dne 9.2.2012](#)

Seznam příloh

Příloha č. 1 Poučení osoby o jejíž způsobilosti k právním úkonům je jednáno

Příloha č. 2 Žádost o poskytnutí údajů pro řízení o způsobilosti k právním úkonům

Příloha č. 3 Usnesení o ustanovení znalce

Příloha č. 4 Rozsudek

Příloha č. 5 Protokol o složení slibu

Příloha č. 6 Listina o ustanovení opatrovníka

Poučení osoby, o jejíž způsobilosti k právním úkonům je jednáno (dále jen „vyšetřovaný“)

1. Vyšetřovaný je oprávněn dát se jako účastník v předmětném řízení zastupovat zástupcem, jehož si zvolí. **Nezvolí-li si vyšetřovaný zástupce, soud ustanoví opatrovníkem pro řízení rodiče či jinou osobu blízkou vyšetřovaného, o jehož způsobilosti se jedná, nebrání-li tomu zvláštní důvody, zejména protichůdné zájmy mezi vyšetřováním a rodičem nebo jinou osobou blízkou anebo mezi těmito osobami navzájem. Nemůže-li být opatrovníkem ustanoven rodič či jiná osoba blízká vyšetřovaného, ustanoví předseda senátu opatrovníka pro řízení z řad advokátů.**
2. Pokud si vyšetřovaný sám zvolí zástupce, platí náklady tohoto právního zastoupení.
3. Vyšetřovaný má právo, aby mu soud zasílal důležité listiny, které se jeho osoby v souvislosti s řízením týkají, zejména usnesení o zahájení řízení, kopii návrhu, předvolání k ústnímu jednání soudu, pokud nejsou splněny zákonné podmínky pro upuštění od výslechu vyšetřovaného, rozhodnutí soudu ve věci samé, pokud nebylo soudem rozhodnuto jinak. Ostatní listiny budou doručovány jeho opatrovníkovi nebo zástupci.
4. Vyšetřovaný má právo být v řízení vyslechnut. V případě, že soud dospěje k tomu, že jsou dány podmínky podle ustanovení § 187 odst. 2 občanského soudního řádu, tedy k upuštění od výslechu vyšetřovaného, je povinen vyslechnout ho, pokud vyšetřovaný o to sám požádá.
5. Vyšetřovaný má právo i povinnost označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Je však právem soudu rozhodnout, které z nich budou provedeny.
6. Vyšetřovaný může sám podat návrh na vrácení způsobilosti k právním úkonům nebo změnu rozsudku o úpravě této způsobilosti, pokud soud nerozhodl, že mu toto právo po zákonem stanovenou dobu nepřísluší. a to po dobu maximálně jednoho roku.

Ve .....dne .....

.....

samosoudkyně

V odpovědi uvádějte tuto spisovou značku:

Městský úřad (Obec)

U podepsného soudu je zahájeno řízení o omezení, popř. zbavení způsobilosti k právním úkonům vyšetřované/ho .....

Žádáme Vás, abyste soudu o b r a t e m , s přihlédnutím k naléhavosti projednávané věci, sdělili následující údaje, a to vyplněním do této žádosti.

Děkuji za spolupráci

Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou

dne

.....
samosoudkyně

Žádost o poskytnutí údajů pro řízení o způsobilosti k právním úkonům

1. Jak se vyšetřovaná/ý projevuje?
2. S kým žije, popř. žil ve společné domácnosti, příp. kdo ho navštěvoval?
3. Kdo v poslední době obstarával jeho záležitosti?
4. Zda byl vyšetřovaný opatrovníkem nějaké osoby, které?
5. Kdo může podat o vyšetřovaném spolehlivou zprávu? (jméno, příjmení, datum narození bydliště)
6. Další údaje, které považujete za důležité sdělit:

Sdělte vhodnou osobu pro výkon funkce opatrovníka vyšetřované/ho (Podle § 27 odst. 3 Občanského zákoníku nemůže-li být opatrovníkem ustanoven příbuzný fyzické osoby ani jiná osoba, která splňuje podmínky pro ustanovení opatrovníkem (s ustanovením musí souhlasit), ustanoví soud opatrovníkem orgán místní správy, popřípadě jeho zařízení, jestliže je oprávněno vystupovat svým jménem.)

U S N E S E N Í

Okresní soud ve .... rozhodl samosoudkyní ..... v právní věci vyšetřované ....., nar., bytem, zastoupeného ....., nar., bytem, ... jako opatrovnící pro řízení, k návrhu navrhovatelky ....., nar., bytem, za účasti Okresního státního zastupitelství .....

o omezení, popř. zbavení způsobilosti k právním úkonům

takto :

I. Soud u s t a n o v u j e ..... k vypracování znaleckého posudku.

Znalci se ukládá, aby podal znalecký posudek

písemně ve .... vyhotoveních do ..... dnů od doručení spisu

Podání znaleckého posudku není žádáno jako spěšné.

Úkolem znalce je:

1. Zda vyšetřovaná trpí duševní poruchou, která není jen přechodného rázu.
2. Zda je pro tuto poruchu schopna činit právní úkony, popřípadě jaké.
3. Zda lze vyšetřovanou vyslechnout u soudu, a zda jí lze doručit soudní rozhodnutí, aby pochopila jeho smysl, a to bez újmy na jejím zdraví.
4. Zda je vyšetřovaná schopna porozumět smyslu, účelu a důsledkům voleb.
5. Uvést případně jiné skutečnosti, které by mohly mít vliv na rozhodnutí.

Znalec je povinen podat znalecký posudek ve stanovené lhůtě; ze závažných důvodů může soud požádat o její prodloužení. Nepodá-li znalec do uplynutí stanovené lhůty znalecký posudek, může mu být uložena pořádková pokuta až do výše 50 000,- Kč. Opožděné podání znaleckého posudku může mít za následek snížení odměny až na polovinu.

Znalec může odepřít podání znaleckého posudku, nepatří-li vymezený úkol do oboru jeho znalecké činnosti nebo kdyby podáním znaleckého posudku způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým. O důvodnosti odepření podání znaleckého posudku rozhoduje soud.

Uvede-li znalec nepravdu o okolnosti, která má význam pro rozhodnutí, nebo zamlčí-li takovou okolnost, jde o trestný čin (§ 175 tr. zák.).

II. Soud podle § 127 odst.3 o.s.ř. ukládá účastníkům, aby znalci poskytli potřebnou součinnost, na jeho výzvu se k němu dostavili a podrobili se vyšetření.

Tomu, kdo nesplní povinnost uloženou mu podle § 127 odst. 3 o.s.ř., může soud uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000,- Kč.

III. Soud ukládá .....---....., aby zaplatil(a) zálohu na náklady důkazu znaleckým posudkem ve výši .....---..... Kč do 3 dnů od právní moci tohoto usnesení.

Zálohu je třeba zaplatit na účet .....---.....

P o u č e n í : *) Proti tomuto usnesení ve výrocích I. a II. není odvolání přípustné. Proti

výroku III. tohoto usnesení je možno podat odvolání do 15 dnů ode dne

jeho doručení ke Krajskému soudu v Brně, se sídlem Rooseveltova 16, 601 95 Brno,

prostřednictvím podepsaného soudu

*) Proti tomuto usnesení není dovolání přípustné.

Nesplní-li povinný(á) dobrovolně povinnost uloženou mu ve výroku III.

tohoto usnesení, může se stát domáhat podle tohoto usnesení nařízení výkonu rozhodnutí.

Znalec je vyloučen z výkonu funkce, jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti.

Jakmile se znalec dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, je povinen to neprodleně oznámit soudu. Účastníci řízení mohou podat proti osobě znalce námítky do 8 dnů od doručení tohoto usnesení. O tom, zda je znalec vyloučen, rozhodne soud.

Ve Žďáru nad Sázavou dne

samosoudce

Upozornění

I. Má-li účastník za to, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, může při podání odvolání proti výroku III. tohoto usnesení též navrhnout, aby mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků. Jestliže mu soud přizná osvobození od soudních poplatků, je zproštěn povinnosti platit zálohu na náklady důkazu.

II. Náklady, které vzniknou účastníku řízení (jeho zástupci) v souvislosti se splněním povinností, uložených mu tímto usnesením ve výroku II., zejména hotové výdaje a ušlý výdělek, patří do jeho nákladů řízení. O náhradě nákladů řízení rozhodne soud v rozhodnutí, kterým se u něj řízení končí.

III. Ten, komu byla uložena tímto usnesením ve výroku II. povinnost a není účastníkem řízení (jeho zástupcem), má právo na náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku. Nárok musí uplatnit u soudu nejpozději do tří dnů ode dne, kdy splnil tuto povinnost nebo kdy mu bylo oznámeno, že splnění povinnosti není pro podání znaleckého posudku třeba, jinak zaniká.

Ušlý výdělek je třeba doložit potvrzením zaměstnavatele (jde-li o osobu v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru) nebo posledním pravomocným platebním výměrem orgánu vykonávajícího správu daně, jenž předchází dni, za který je ušlý výdělek požadován (jde-li o osobu, která je výdělečně činná jinak než v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru). Náhradu jízdného (přepravného) je třeba doložit předložením jízdenky z hromadného veřejného dopravního prostředku, popřípadě podle právních předpisů o cestovních náhradách, bylo-li k cestě použito vlastní motorové vozidlo a uložena povinnost byla splněna v jiném místě, než kde žadatel bydlí, pracuje nebo se dočasně zdržuje. Náhradu dalších nákladů je třeba doložit doklady o jejich vynaložení.

---

*) nehodící se škrtněte

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Okresní soud .... rozhodl samosoudkyní ..... ve věci vyšetřované ....., nar., bytem zastoupené opatrovnící pro řízení , nar., bytem ....., o návrhu navrhovatelky ..., nar., bytem, za účasti Okresního státního zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou,

o zbavení ve způsobilosti

k právním úkonům

t a k t o :

O d ů v o d n ě n í :

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku mohou účastníci podat odvolání ke Krajskému soudu v Brně, se sídlem Rooseveltova 16, 601 95 Brno, prostřednictvím soudu podepsaného, a to do patnácti dnů ode dne jeho doručení a to ve trojím vyhotovení.

Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou

dne

PROTOKOL
o slibu opatrovníka

Okresní soud ..... oddělení: P a Nc
dne:

V ě c :

Opatrovnictví: nesv.
přítomni od soudu:
Vyšší soud úřednice – osobně
Úkon zahájen v .....

K soudu se dostavil(a):
Jméno a příjmení:
datum, místo a okres narození:
rodné číslo:
rodinný stav:
povolání:
zaměstnavatel:
trvalé bydliště:
přechodné bydliště:
totožnost zjištěna z OP č.

Který(á) byl rozsudkem ..... ze dne, č.j. .... ustanoven(a) opatrovníkem.....

Soud poučil opatrovníka o jeho právech a povinnostech při výkonu funkce a o významu opatrovnictví.

Soud uložil jmenované, aby podávala soudu zprávy o osobě opatrovance a účty ze správy jeho majetku vždy do 31.12. toho kterého roku.

Poté jmenovaná složila tento slib:

„Slibuji, že budu řádně vykonávat své povinnosti opatrovníka a že budu přitom dbát pokynů soudu.“

.....
(podpis opatrovníka)

Po složení slibu doručila vyšší soudní úřednice jmenovanému (jmenované) listinu o ustanovení opatrovníka ze dne .....

Úkon ukončen v ..... hod.

Opatrovník: ..... (podpis)

Vyšší soudní úřednice: .....(podpis)

L I S T I N A

o ustanovení opatrovníka

Podle pravomocného rozsudku Okresního soudu ..... ze dne ....., č.j. .... je

(jméno, příjmení, datum narození, bydliště)

o p a t r o v n í k e m

který(á) byl(a) současně rozsudkem Okresního soudu ..... ze dne ....., č.j. ...., který nabyl právní moci dne ....., zbaven(a) způsobilosti k právním úkonům.

Opatrovnice je oprávněna jmenovanou zastupovat při všech právních úkonech a s péčí řádného hospodáře spravovat její majetek. Záležitosti přesahující rámec běžného hospodaření podléhají schválení soudu.

Zpráva o osobě opatrovance a účty ze správy jeho majetku je opatrovnice povinna podávat vždy do 31.12. toho kterého roku.

Slib opatrovníka složil(a) dne .....

Ve Žďáru nad Sázavou dne .....

.....
vyšší soudní úřednice